

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

**“İLKÖĞRETİM II. KADEME 6. VE 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER
DERSİNDE, ÖĞRENCİLERİN, BİLİŞSEL VE DUYUŞSAL GİRİŞ DAVRANIŞ
ÖZELLİKLERİNİN BAŞARI VE TUTUMLARINA ETKİSİ”**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Hakan AKDAĞ

Danışman
Doç. Dr. Durmuş YILMAZ

Konya, 2005

ÖZET

İlköğretim II. Kademe 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde, Öğrencilerin, Bilişsel ve Duyuşsal Giriş Davranış Özelliklerinin Başarı ve Tutumlarına Etkisi

İlköğretim II. Kademe 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin, bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özelliklerinin başarı ve tutumlarına etkisi konulu bu araştırma ile ilköğretim II. Kademe öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik ön hazırlık durumlarının ve bu derse karşı tutumlarının başarılarına etkisi incelenmeye çalışılmıştır.

2004 – 2005 eğitim – öğretim yılı Konya ili merkez Selçuklu, Karatay ve Meram ilköğretim okullarında 600 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Örneklem grubuna araştırmacı tarafından geliştirilen Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği uygulanarak öğrencilerin Duyuşsal Giriş Davranış özelliklerinin tespiti yapılmaya çalışılmıştır.

Araştırmada istatistiksel teknik olarak Korelasyon (r), t testi ve varyans analizi (Anavo) kullanılmıştır. Öğrencilerin Bilişsel ve Duyuşsal Giriş Davranış Özellikleri ile başarı düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla Korelasyon tekniği kullanılmıştır. Öğrencilerin cinsiyetlerine ve sınıf düzeylerine göre başarı düzeylerinin farklılaşma durumu t testi ile analiz edilmiştir. Öğrencilerin yaşlarına göre başarı düzeylerinin farklılaşma düzeyi f testi (Anova) ile test edilmiştir. İstatistiksel analizler bilgisayar ortamında SPSS 11 paket programı ile yapılmıştır.

Araştırma sonucunda bilişsel giriş davranış özellikleri ve duyuşsal giriş davranış özelliklerinin öğrenci başarısında önemli bir etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca yapılan istatistiksel verilere göre öğrenciler açısından ilköğretim sosyal bilgiler dersinde ön öğrenmelerin öneminin de etkili olduğu kanısına varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Bilişsel Giriş Davranışları, Duyuşsal Giriş Davranışları

ABSTRACT

The Effects Of Cognitive And Affective Entry Behaviour Features On The Achievement And Attitudes Of The Primary School Second Stage 6th And 7th Grade Students In Social Studies Course

It has been tried to examine the primary school, second stage students' preparations and attitudes towards social studies course by this study named "The Effects of Cognitive and Affective Entry Behaviour Features on the Achievement and Attitudes of the Primary School Second Stage 6th and 7th Grade Students in Social Studies Course".

600 students attending primary schools in Selcuklu, Karatay, and Meram provinces of Konya in 2004-2005 academic year have constitute the sample. It has been tried to determine the affective entry features by applying the Social Studies Attitude Scale developed by the researcher to sample group. Furthermore, it has been tried to determine the cognitive entry behaviour features by the students' former academic year average grades, and also their achievement has been tried to determine by the grades they got in social studies course in 2004-2005 academic year.

In this study, correlation (r), t-test and variance analysis (Anova) have been used as statistical techniques. Correlation technique has been used to state the relation between the students' cognitive and affective entry behaviour features and their achievement level. The difference between the achievement level according to the students' sex and grades has been analyzed by t-test. The difference of their achievement levels according to their age has been tested by f-test (Anova). Statistical analyses have been done by SPSS 11 program in computer environment.

As a result of this study, it has been elicited that cognitive entry behaviour features and affective entry features have significant effects on the students' achievements. However, it has been satisfied that the importance of pre-learning activities for the students is also effective in social studies course. Life sciences course in first stage of primary school is also important, especially for pre-learning of social studies course.

Keywords: Social Study, Cognitive Entry Behaviors, Affective Entry Characteristics.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
GİRİŞ	v
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	x

I.BÖLÜM

I.1.PROBLEM.....	1
I.2.PROBLEM CÜMLESİ.....	4
I.3.ARAŞTIRMANINAMACI	4
I.4.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	5
I.5.VARSAYIMLAR.....	5
I.6.SINIRLILIKLAR.....	5
I.7.TANIMLAR	6
I.8.BİLİŞSEL VE DUYUŞSAL GİRİŞ DAVRANIŞ ÖZELLİKLERİ	7
I.8.1.Bilişsel Giriş Davranış Özellikleri	12
I.8.1.1. Bilişsel Kuramcılar	16
I.8.2. Duyuşsal Giriş Özellikleri.....	24
I.9.TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NDE İLKÖĞRETİMİN TARİHÇESİ, AMAÇLARI, İLKELERİ VE ÖNEMİ.....	29
I.9. 1. İlköğretimin Amaçları	32
I.9. 2. İlköğretimin Genel İlkeleri	34
I.10 İLÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ.....	37
I.10. 1. Sosyal Bilgiler Kavramı.....	37
I.10. 2. Türkiye'de İlköğretim Sosyal Bilgiler Eğitimi ve Önemi	38
I.11 İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	43
I. 11. 1. Bilişsel Giriş Davranışları İle İlgili Araştırmalar	43
I. 11. 2. Duyuşsal Giriş Özellikleri İle İlgili Araştırmalar.....	45
I. 11. 3. İlköğretim Sosyal Bilgiler Eğitimi İle İlgili Araştırmalar	46

II. BÖLÜM

YÖNTEM	49
II.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	49
II. 2. EVREN VE ÖRNEKLEM	49
II. 3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	51
II.3. 1. Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği	51
II.4. VERİLERİN ANALİZİ (İSTATİSTİKSEL TEKNİKLER)	52

III. BÖLÜM

III. 1. BULGULAR VE YORUM	53
---------------------------------	----

IV. BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇLAR VE ÖNERİLER	61
IV. 1. TARTIŞMA	61
IV. 2. SONUÇLAR	65
IV. 3. ÖNERİLER	67
KAYNAKÇA	69
EKLER	75
Araştırma İle İlgili İzinler	76
Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği Örneği	79

TABLULAR LİSTESİ

Tablo I. 1. Sosyal Bilgiler Dersi 4. Sınıf Ünitelerinin Dağılımı	40
Tablo I. 2. Sosyal Bilgiler Dersi 5. Sınıf Ünitelerinin Dağılımı	40
Tablo I. 3. Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Ünitelerinin Dağılımı.....	41
Tablo I. 4. Sosyal Bilgiler Dersi 7. Sınıf Ünitelerinin Dağılımı.....	41
Tablo II. 1. Öğrencilerin Okullara Göre Dağılımı	49
Tablo II. 2. Araştırma Kapsamına Alınan ve Hakkında Bilgi Toplanan Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımları.....	50
Tablo II. 3. Araştırma Kapsamına Alınan ve Hakkında Bilgi Toplanan Öğrencilerin Sınıf Değişkenine Göre Dağılımları.....	50
Tablo II. 4. Araştırma Kapsamına Alınan ve Hakkında Bilgi Toplanan Öğrencilerin Yaş Değişkenine Göre Dağılımları	51
Tablo III. 1. Sosyal Bilgiler Dersi Bilişsel ve Duyuşsal Giriş Davranış Özellikleri İle Öğrencilerin Başarı Puanları Arasındaki İlişki	53
Tablo III. 2. Sosyal Bilgiler Dersi Bilişsel ve Duyuşsal Giriş Davranış Özelliklerinin Öğrencilerin Başarı Puanları Üzerindeki Etkisi.....	54
Tablo III. 3. Bilişsel ve Duyuşsal Giriş Özelliklerinin Sosyal Bilgiler Dersi Başarısı Üzerindeki Etkisi.....	54
Tablo III. 4. Öğrencilerin Okudukları Sınıf Düzeyine Göre, Sosyal Bilgiler Dersi Bilişsel ve Duyuşsal Giriş Davranış Özelliklerine İlişkin t Testi Sonuçları.....	55
Tablo III. 5. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre, Sosyal Bilgiler Dersi Bilişsel ve Duyuşsal Giriş Davranış Özelliklerine İlişkin t Testi Sonuçları.....	56
Tablo III. 6. Öğrencilerin Yaşlarına Göre Bilişsel ve Duyuşsal Giriş Davranış Özelliklerine Ait Frekans, Ortalama ve Standart Sapmaları.....	57
Tablo III. 7. Öğrencilerin Yaşlarına Göre Bilişsel ve Duyuşsal Giriş Davranış Özelliklerine Ait f Testi Sonuçları	58
Tablo III. 8. Öğrencilerin Yaşlarına Göre Bilişsel ve Duyuşsal Giriş Davranışlarına Ait Tukey Testi Sonuçları	59

I. BÖLÜM

I. 1. PROBLEM

Eğitim – öğretimin her aşamasında öğrenciler arası öğrenmede farklılıklar gözlenmektedir. Bu farklılığın en büyük sebebi muhtemelen öğrencilerin yeni bir konuya başlarken gerekli ön öğrenmelere yeterince sahip olamamalarıdır. Bir diğer faktör de öğrencilerin derslere ya da konulara karşı sergiledikleri tutum ve tavırlardır.

Öğrencilerin ilköğretim IV. sınıftan itibaren görmeye başladıkları Sosyal Bilgiler dersi, ilköğretim VII. sınıfta son bulmaktadır. Özellikle yaş ortalamasına baktığımız bu dönem 9 – 13 yaşları arasındaki öğrencilere yöneliktir.

18 yaşına kadar gösterilen başarının % 42' si ilköğretim birinci kademedeki başarıyla açıklanmaktadır. Dahası 13 yaşına kadar edinilen bilgilerin ve tutumların değiştirilmesi zordur, hatta mümkün değildir (Nas, 1999: 293).

Bu dönemdeki gelişmeler ve edinilen bilgiler öğrencinin okuldaki başarısını etkileyeceği gibi tüm yaşamını da etkileyecektir.

Okul çağında kazandırılan bilişsel giriş davranışları (hem özel hem de genel) ile ilgili olarak özellikle okullara düşmekte olan sorumluluk çok büyüktür. Eğer okullar ilkokulun ilk iki ya da üç yılı içinde her öğrenciye gerekli bilişsel giriş davranışlarını geliştirme fırsatı vermeyi (onların böyle bir özgeçmiş geliştirmelerini) güvence altına alabilirse, öğrencilerin daha sonraki öğrenmelerinin hem bilişsel hem de duyuşsal öğrenme ürünleri bakımından daha olumlu gelişmeler göstermeleri beklenir. Aynı şekilde, daha sonraki okul yıllarında başlayan her yeni öğrenme üniteleri dizisinin (örneğin fen bilimleri, sosyal bilimler, matematik, yabancı dil) ilk kısımlarında öğrencilerin yeterli bir başarı düzeyine erişmelerine ve gerekli bilişsel giriş davranışlarını geliştirmelerine olanak tanınması halinde bunun, dizide daha sonra gelen öğrenme ünitesi takımlarının öğrenilmesini olumlu yönde etkilemesi beklenir (Bloom, 1979, Çeviren: Özçelik: 67).

Bloom tarafından geliştirilen bu görüş, kendisinin yapmış olduğu makro ve mikro düzey araştırmaları tarafından da desteklenmiştir.

Hem yukarıdaki bilgiler hem de araştırmamız açısından İlköğretim II. Kademe VI. ve VII. sınıf öğrencilerinin tutumlarının ve derslere yönelik hazır bulunuşluk düzeylerinin tespit edilmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Bu araştırmada ilköğretim II. kademe VI. ve VII. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin Bilişsel ve Duyuşsal Giriş Davranış Özelliklerinin başarılarına etkisi incelenecektir. Bu araştırmanın yapılmasında şu iki faktör etkisi büyüktür:

1) Yukarıda da belirttiğimiz gibi Sosyal Bilgiler Dersi ilköğretim I. kademe IV. sınıfta başlamaktadır. Bu dönem çocukların somut zekadan soyut zekaya geçiş dönemi olduğu gibi zihinsel gücünde bedensel güç kadar hızla geliştiği bir dönemdir.

Çocuğun gerek zihinsel gerekse bedensel manada belli bir büyüme seviyesine ulaşır. Olayları değerlendirme, mantıklı ve soyut düşünme yeteneğinde kuvvetli bir ilerleme olur.

Bu dönemde alınan temel bilgiler diğer dönemlerde alınacak olan bilgiler açısından hazır bulunuşluk düzeyini belirleyecektir. Bu yönüyle eğitim programları, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerine göre hazırlanmalıdır. Tabi ki bu programlar hazırlanırken Bilişsel Giriş Davranış Özelliklerinin dikkate alınmasının gerekliliğini göstermektedir. Bu da öncelikli olarak öğrencilerin Bilişsel Giriş Davranış Özelliklerinin tespitini zorunlu hale getirmektedir.

Önemli olan diğer bir hususta öğrencilerin yeni bir üniteyi ya da konuyu öğrenirken gereken gayreti göstermemeleridir. Bunun sebebi öğrencinin o üniteye veya konuya karşı olan tutumlarından kaynaklanmaktadır. Herhangi bir derste herhangi bir konuya karşı olumsuz davranışlar sergileyen öğrenciler başarmak için gayret sarf etmekten uzak kalmaktadırlar. Burada öğrenme – öğretim sürecinde olumsuz bir durum ortaya çıkmaktadır.

Öğrenme – öğretme sürecinde böyle bir durumla karşılaşmamak için öğrencilerin duyuşsal giriş özelliklerinin tespit edilmesi gerekir. Yapılan araştırmalar duyuşsal giriş özelliklerinin öğrenci başarısında ikinci etkili faktör olduğunu ortaya koymaktadır. Fakat öğrencinin öğrenme için harcayacağı çaba ve zamanı önemli derecede etkilemektedir. Bloom ve arkadaşlarının yaptığı araştırma, başarı ile öğrencinin duyuşsal giriş özellikleri arasında önemli bir paralellik olduğunu ortaya koymuştur.

2) Uygulanmakta olan ilköğretim sosyal bilgiler programının esası 1968 yılında hazırlanmıştır. Bu program günümüze kadar küçük değişiklikler yapılırsa da ilköğretim sosyal bilgiler öğretiminin temelini oluşturmaktadır. Bu değişiklikler 1990, 1993 ve 1998 yıllarında yapılmış ve günümüze kadar kullanıla gelmiştir.

Alıcıgüzel'e göre; İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersini öğrenme konusu, öğrencilerin yaşı ve buna bağlı gelişim düzeyleri ile ilgilidir. Ülkemizde şimdiye dek uygulanmış programların hazırlanmasında öğrenci düzeyleri, gereksinimleri yeterince dikkate alınmamıştır (Alıcıgüzel, 1999: 97). Söz konusu yaş grubuna göre ileri düzeyde olan İlköğretim Sosyal Bilgiler Programı, mevcut konuların öğrenilmesinde başarısızlığa götüren en önemli etken durumuna gelmektedir. Öğrencide bir kere de olsa yaşanacak bir başarısızlık, belki de telafisi mümkün olmayan bir tedirginlik ve kaygı oluşturacaktır.

Bunun için ders programları hazırlanırken öğrencilerin o derse karşı Bilişsel ve Duyuşsal Giriş Özelliklerinin tespit edilerek hazırlanması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bizim araştırmamız, Sosyal Bilgiler Dersine yönelik olup, eğitim – öğretim açısından da Sosyal Bilgiler Dersinin Bilişsel ve Duyuşsal hedeflerinin iyi belirlenmesi gerektiği kanısındaız.

Bu durumda, eğitim – öğretimin hangi aşamasında olursa olsun öğrenci başarısızlığının açık bir şekilde belirlenebilmesi için, öğrencilerin hem Bilişsel Giriş

Davranış Özelliklerinin hem de Duyuşsal Giriş Özelliklerinin incelenmesi gerekmektedir.

I. 2. PROBLEM CÜMLESİ

Bu araştırmanın problem cümlesi; “İlköğretim II. Kademe 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin, Bilişsel ve Duyuşsal Giriş Davranış Özelliklerinin Başarı ve Tutumlarına Etkisi” dir.

I. 3. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı İlköğretim 6. ve 7. sınıflarda öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersindeki bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özelliklerinin başarılarına etkisini ortaya çıkarmaktır.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır.

1. Öğrencilerin Sosyal bilgiler dersi bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özellikleri ile başarıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Öğrencilerin Sosyal bilgiler dersi bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özellikleri başarılarını ne oranda etkilemektedir?
3. Öğrencilerin Bilişsel ve Duyuşsal giriş davranış özellikleri, okudukları sınıfa göre farklılaşmakta mıdır?
4. Öğrencilerin Bilişsel ve Duyuşsal giriş davranış özellikleri, cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
5. Öğrencilerin Bilişsel ve Duyuşsal giriş davranış özellikleri, yaşlarına göre farklılaşmakta mıdır?

I. 4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu araştırma ile ilköğretim 6. ve 7. sınıfta okuyan öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özellikleri tespit edilerek bu özelliklerin başarıyla olan ilişkisi ve etkisi tespit edilecektir.

Bu araştırmanın ortaya çıkardığı bulgular;

1. İlköğretim 6. ve 7. sınıfta okuyan öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özelliklerinin başarıyla olan ilişkisini ortaya koyması açısından önemlidir.

I. 5. VARSAYIMLAR

Araştırmanın planlanıp yürütülmesinde birtakım varsayımlardan hareket edilecektir.

1. Araştırmacı tarafından geliştirilen Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği ile öğrencilerin duyuşsal giriş davranış özelliklerini tespit etmede yeterli olacaktır.

2. Öğrencilerin adı geçen ölçeklere verecekleri cevapların doğru ve güvenilir olduğu varsayılmıştır.

I. 6. SINIRLILIKLAR

Bu çalışmada;

1. Saha araştırma kısmı, 2004-2005 eğitim-öğretim yılında Konya ili merkez Selçuklu, Karatay ve Meram İlçeleri ilköğretim okulları öğrencileri ile sınırlıdır.

2. Bu araştırma sonuçları öğrencilerin sorulara vermiş oldukları cevaplarla sınırlıdır.

3. Bu araştırma sonuçları 6. sınıf öğrencileri için 5. ve 6. sınıf, 7. sınıf öğrencilerinin ise 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinden aldıkları notlarla sınırlıdır.

4. Bu araştırma sonuçları uygulama yapılan öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine giren öğretmenlerin verdikleri notlarla sınırlıdır.

I. 7. TANIMLAR

Bilişsel Giriş Davranışları (Cognitive Entry Behaviors): Bir davranışın öğrenilebilmesi için daha öncen öğrenilmiş olması gerekli ya da zorunlu olan, bilişsel öğrenmeler bütünü (Bloom, 1979: 299).

Duyuşsal Giriş Özellikleri (Affective Entry Characteristics) : Kişi belli bir öğrenme girerken onun bu süreç içinde göstereceği çabanın kaynağını oluşturduğu sanılan ilgileri, tutumları ve böyle bir süreçte başarılı olacağına inanma ve güvenme derecesinden oluşan özellikler bütünü (Bloom, 1979: 300).

Duyuşsal Alan (Affective Domain): İlgi, tutum, güdülenmişlik, kaygı, benlik, kişilik, değer yargıları gibi boyutlardan meydana gelir (Yesilkayalı, 1996). Başka bir tanımda da sevgi, nefret, ilgi, tutum, güdü, davranış, m,zaç, tercih, zevk ve değerler gibi duygusal yönlerin ve öğrenmelerin baskın olduğu alan (Demirel, 2003: 29)

Psikomotor (Devinişsel) Beceriler (Psychomotor Entry Skills): Belirli psikomotor becerilerin öğrenilmesinde öğrencinin sahip olması gerekli görülen psikomotor davranışlar bütünü (Demirel, 2003: 26)

Duyuşsal Hedef: Bireyin ilgilerini tutumlarını akademik özgüvenini kısaca bireyin duygusal özellik ve eğilimlerini kapsayan hedeflerdir.

I. 8. BİLİŞSEL VE DUYUŞSAL GİRİŞ DAVRANIŞ ÖZELLİKLERİ

Bilişsel ve Duyuşsal Giriş Davranış Özellikleri öğrenci başarısı açısından, örgün eğitim kurumları olan okullarda tespit edilmesi gereken bir konudur. Öğrencinin başarısı arttıkça eğitimin kalitesi artacağı gibi içinde yaşanılan toplumun eğitim seviyesi de yükselecektir.

Bloom'a göre; öğrencinin öğrenme düzeyini belirlemede büyük bir öneme sahip olduğuna inanılan öğrenci niteliklerinden ilki onun Bilişsel Giriş Davranışları, yani eldeki öğrenme ünitesi ya da ünitelerin öğrenilebilmesi için gerekli olduğu kabul edilen ilgili ön öğrenmelerdir. İkinci öğrenci niteliği ise, onun öğrenme süreci ile ilgili Duyuşsal Giriş Özellikleri yani yeni öğrenme ünitesi ya da ünitelerini öğrenmeye güdülenmiş olma derecesidir (Bloom, 1979: 11).

Duyuş kavramı duygular ve coşkularla ilgili, akıl ve mantığın zıddı olarak anlaşılmaktadır. Kısaca, duyuş duygu, ilgi, istek ve coşkularla ilgili zihinsel özellikler olarak tanımlanabilir.

Kişisel sorunların ve sosyal sorunların sebeplerinin belirlenmesi, neyin iyi veya doğru olduğu sorusu cevabı, değerler, ahlâk veya öğrenci açısından bir derse duyulan isteklilik ya da hoşlanmama gibi konular birey açısından Duyuşsal Giriş Davranış Özellikleri tarafından belirlenebilecek konular arasına sokulabilir.

Duyuşsal alan, ilgi, tutum, güdülenmişlik, kaygı, benlik, kişilik, değer yargıları gibi boyutlardan meydana gelir (Yeşilkayalı, 1996).

Öğretim yoluyla öğrencilere sadece bazı kavramları, ilkeleri, hatırlama, kavrama, zihinsel işlemlere dayalı işlem çözme vb. davranışlar kazandırılmaz, aynı zamanda öğrenciye; matematiği sevmeye, okula karşı olumlu tutum geliştirme, vatandaşlık hak ve sorumluluklarına duyarlı olma, çevreyi koruma geçmişini öğrenme sevmeye ve sahip çıkma gibi farklı özellikler kazandırılır. Öğrenme, öğretme ve ölçme özellikleri farklı olan bu hedefler üç davranış altında toplanmıştır;

- a) Bilişsel (Cognitive)
- b) Psikomotor (Psychomotor)
- c) Duyuşsal (Affective) hedef alanlarıdır (Senemoğlu , 2004).

Öğrenci başarısı açısından bilgiye, duyguya ya da beceriye dayalı öğretilerin öğrenci özelliklerine göre seçilmesi öğrencinin verimliliğini etkileyebilir.

Bilişsel hedefler; bilme, anlama, problem çözme, analiz etme, sentez yapma, değerlendirme gibi zihinsel etkinliklerle ilgili özellikleri kapsayan hedeflerdir (Sönmez, 1994).

Psikomotor hedefler; zihinsel-kas koordinasyonu gerektiren etkinliklerle ilgili özellikleri kapsarlar (Sönmez, 1994).

Duyuşsal Hedefler ise; bireyin ilgilerini tutumlarını akademik özgüvenini kısaca bireyin duygusal özellik ve eğilimlerini kapsayan hedeflerdir. Günlük yaşamımızda hiçbir hedef alanı çok kesin çizgilerle ayrılmaz. Örneğin sevdiğimiz bir derste (duyuşsal bir özellik) bilişsel olarak daha başarılı oluruz (Sönmez, 1994).

Bireyin veya daha özel öğrencinin öğrenmesi gereken bir konu hakkında daha önceden bu konu ile ilgili önkoşul gerektiren bazı konuları bilmesi ve öğreneceği konu ile ilgili davranışları sergilemesi bilişsel giriş davranışlarıdır, diyebiliriz.

Her insanın bir özgeçmişi bulunmaktadır. Bir olay karşısında tüm insanlar aynı tepkiyi sergilemeyebilir. Bireyin özgeçmişi, yaşı, olayı algılama düzeyi ve içinde bulunduğu psikolojik durum etkilidir. Böyle bir durumda öğrencinin öğrenme düzeyinde özgeçmişi etkilidir. Eğitim ne kadar üstün nitelikli olursa olsun, öğrencinin bilişsel giriş davranışının eksik olması tam öğrenmeyi engellemektedir.

Bilişsel giriş davranışları dil yeteneğini, okuduğunu anlama ve yazma gücünü, aritmetik, matematik yeteneğini yani sayısal yeteneği testiyle ölçülen aritmetik

işlemleri yapma ve mantıksal düşünme gücünü kapsamaktadır. Kısacası bilme, anlama, problem çözme, analiz etme, sentez yapma değerlendirme gibi zihinsel etkinliklerle ilgili özellikleri de kapsar. Öğrencinin bu gibi genel nitelikli özellikleri, her tür öğrenme için gerekli olan giriş nitelikleridir. Ancak bu özelliklerin temelleri okul öncesi dönemden itibaren atılmakta, kazanılması uzun zaman aldığı gibi değiştirilmesi de oldukça güç olmakta ya da mümkün olmamaktadır (Dirik, 1995).

Duyuşsal giriş özellikleri ise ilgiler, tutumlar ve kendi kendini görüşlerin karmaşık bir bileşkesi olarak açıklanmaktadır.

Duyuşsal olan dikkat, tepkide bulunma kavramlarından tutum, değer verme, inanç ve karaktere kadar uzanan psikolojik etkenleri içermektedir. İnsan gücü planlanmasında ise, insan seçmek önemli olduğundan bireylerin duyuşsal olan içindeki psikolojik özelliklerini tanımak gerekmektedir (Dirik, 1995).

Öğrenme güdüsünün duyuşsal boyutu ile duyuşsal giriş özellikleri arasında büyük benzerlik hatta aynılık olduğu söylenebilir. Duyuşsal giriş özelliklerinin başarıları üzerindeki etkisi bütün eğitimciler tarafından kabul edilse de kavramı önemle vurgulayan ve kullananların başında tam öğrenme kuramcıları gelmektedir.

Duyuşsal giriş özellikleriyle ilgili olarak özellikle öğrencelerin algıları ile onun öğrenme ünitesine yaklaşımı üzerindeki etkileridir. Bir derste gerçekleşen öğrenme düzeylerini ölçüde etkileme gücünde olan ilgi, tutum ve kendi kendini görüşün normal okul durumlarında görülen öğrenme düzeyi farklılıklarının yaklaşık dörtte birini açıklayabileceği belirtilmektedir. Yani öğrenme sürecinde öğrencinin herhangi bir derse veya konuya karşı duyduğu ilgi, istek ve başarılarına ilişkin öngörülerin, öğrencilerin başarıları üzerindeki olumlu etkisidir.

Correll'in duyuşsal faktörleri incelediği makalesinde öğrenmenin sadece bilişsel süreçte dayalı olarak açıklanamayacağı belirtiyor (Correll,1992).

Öğrenen kimselerin problemler karşısında en iyi çözümleri geliştirenler olduklarını belirtiyor. Öğrenmede aktif katılımın önemini vurgularken, öğrencilerin öğrenme sürecine aktif ve gönüllü katılımlarına ilişkin nitelikleri sıralıyor:

Bunlar;

1. Öğrencinin kişisel yaşantısı ile yeni bilgiler arasında bağ kurma duygusu,
2. Öğrencilerin kendilerini bir öğrenen olarak algılama duygusu,
3. Bilgiyi kullanma yeteneğine ilişkin duygu,
4. Başarı beklentisi ve öğrenmeyi geliştirmek için kararlılık duygusudur

(Dirik,1995).

Duyuşsal Davranışlar ilgiler, zevkler, tercihler, tutumlar, değerler, ahlâkî değerler ve kişilikten oluşmaktadır diyebiliriz. Ayrıca Duyuşsal Davranışlar, bireyin o anki psikolojik durumu veya önceki deneyimlerine göre de şekillenebilir. Pozitif ya da negatif yönde bir tutum sergileme oluşabilir.

Duyuşsal yoğunluklu amaçlar içerisinde bireyin; alma, bilincinde olma, istekli olma, seçme, tepki verme, tepkiden tatmin olma, onaylama, tercih etme, kesin kararlı olma, örgütleme, değer verme gibi davranışlar içeren amaçlar bulunmaktadır.

Yasutake'ye göre; Duyuşsal yoğunluklu amaçların, Bilişsel ve Psikomotor ağırlıklı amaçlar içerisinde ayrıcalıklı bir yeri ve önemi olduğu halde, yapılan araştırmalarda yeterince üzerinde durulmadığı, öğretmenlerin ise duyuşsal davranışlardan çok, Bilişsel ve Psikomotor davranışlara eğildiği görülmektedir (Yasutake, 1995).

B. Bloom okulda öğrenme modelinde öğrencinin okula, derse, alana ilişkin ilgileri, tutum ve değerleri, akademik benliğini duyuşsal giriş özellikleri olarak inceleyerek, bu özelliklerin bilişsel giriş davranışları ve öğretimin niteliği ile başarı üzerindeki katkılarını göstermiştir.

İlköğretimden itibaren temel aldığımız yasalarda ve programlarda bulunan ilkeler ve amaçlarda duyuşsal alanın ağırlığı açıkça gözlenmektedir. Oysa uygulamada öğrencinin bilişsel alanın belli basamaklarından ileriye geçmesini zorlaştıran bir sistem gözlenmektedir. Duyuşsal alan ise uygulamada bilinçli olarak dikkate alınmamakta ve sınırlanmaktadır (Paykoç, 1995).

Duyuşsal giriş özellikleri, öğrencinin öğrenme ünitesine karşı, ilgisi, tutumu ve akademik benlik kavramını içermektedir. Duyuşsal giriş özellikleri arasında, başarıyı belirlemede en yüksek etkiye sahip olan akademik benlik kavramı (akademik özgüven) öğrencinin öğrenme özgeçmişine dayalı olarak hedeflere tutarlı öğrenme düzeyine ulaşım ulaşamayacağına ilişkin kendini algılayış tarzıdır (Büyükkaragöz, 1997).

Bireyin duyuşsal giriş özellikleri gerek kendi özelliklerine göre (kişilik, mizaç, karakter vb.) gerekse içinde yaşanılan topluma göre şekillenebilir. İçinde yaşanılan toplum bireyin benliğinin, ahlâk gelişiminin, ilgilerinin isteklerinin oluşumunda etkili olabilir. Bunları benimseyen birey çevresiyle olan münasebetlerinde kazandığı bu alışkanlıkları davranış olarak sergileyebilir. Belirttiğimiz bu nokta öğrenci açısından çalışma performansı ve başarısını da etkileyebilir.

Bilişsel davranışlar genel olarak bilgiyi alma ve onu işleme çabası denilebilir. Bu bağlamda bilişsel davranışlar; öğrencinin devam etmekte olduğu eğitim basamağındaki konuları öğrenebilmesi için sahip olması gereken önkoşul davranışlara bilişsel giriş davranışları denilmektedir (Güvendi, 1998: 163 – 170).

Ayrıca bilişsel yaklaşımın dayandığı temel ilkeler şu şekilde listelenebilir (Ormrod, 1990:150-151) (Ormrod, J.E. (1990). Human learning: Theories, principles and educational applications. Columbus, OH: Merrill.) (Aktaran: Bacanlı, 2002:181).

1. Bazı öğrenme süreçleri insana özgü olabilir. Bu varsayıma dayalı olarak tüm bilişsel araştırmalar insan üzerinde yapılır.

2. Zihinsel olaylar araştırmanın odağıdır.

3. İnsan öğrenmesinin araştırılması nesnel bilimsel olmalıdır.

4. Bireyler öğrenme sürecine aktif bir şekilde katılırlar.

5. Öğrenme aşıkâr davranış değişikliklerine yansımaları gerekmeyen zihinsel bağlantıların oluşmasını içerir.

6. Bilgi örgütlenir.

7. Öğrenme daha önce öğrenilen bilgiyle yeni bilgiyi ilişkilendirme sürecidir.

I. 8. 1. Bilişsel Giriş Davranış Özellikleri

Öğrenme etkinliklerinde öğrenci başarısını etkileyen bir çok faktör vardır. Bunlar başarıyı artırabildiği gibi belirlenemediği zamanda başarıyı olumsuz yönde etkileyecektir. Bilişsel giriş davranışları başlığı altında verdiğimiz bu konu da öğrenci başarısı açısından belirlenmesi ve uygun tedbirlerin alınması gereken bir konudur.

Biliş, günlük konuşmalarda kullanılan “bilme” kelimesi ile ilgilidir. Biliş, psikolojide düşünme ve öğrenmeyi de kapsayan geniş kapsamlı bir terimdir. Biliş, dünyayı ve insanın çevresindeki olayları anlamaya yönelik insan zihninin yaptığı işlemlerin tümüdür. Dıştan alınan uyarımların algılanması, önceki bilgilerle karşılaştırılması, yeni bilgilerin oluşturulması, elde edilen bilgilerin belenmesi, hatırlanması ile zihinsel ürünlerin kalite ve mantık yönünden değerlendirilmesi biliş kapsamına giren zihinsel süreçlerle ilgili faaliyetlerdir (Fidan, 1986: 65).

Biliş terimi, çevremizi öğrenme, anlama ve yargı çıkarma gibi zihinsel faaliyetler karşılığı olarak da kullanılabilir.

Biliş kavramı karışık bir kavramdır. Neisser (1967: 4) bilişi “duygusal girdi’nin dönüştürüldüğü, azaltıldığı, işlendiği, kaydedildiği, yeniden ele alındığı ve kullanıldığı tüm süreçler olarak tanımlamaktadır. Bu tanıma göre duygu, algı, hayal (imgeleme), kaydetme, hatırlama, problem çözme ve düşünme biliş kavramı içinde yer almaktadır (Aktaran: Bacanlı, 2002: 181–182).

Gelişim açısından çocukluk ve yetişkinlik dönemlerinde bireylerin dünyayı öğrenmesi, anlaması farklılık gösterir. Zaman içinde de bu gelişim biyolojik ve fizyolojik açıdan bir değişmeye uğrar.

İnsan davranışlarının bazıları vardır ki, onlar zihinsel bir takım işlemler gerektir. Bilişsel davranış adı verilen bu davranışların öğrenilebilmesi ve yapılan öğrenmelerin açıklanabilmesi bilişsel yaklaşımlarla mümkündür (Bacanlı, 2002: 180).

Bireyin çevresindeki dünyayı anlama ve öğrenmesini sağlayan aktif zihinsel faaliyetlerdeki gelişime bilişsel gelişim adı verilmektedir. Bilişsel gelişim bebeklikten yetişkinliğe kadar bireyin çevreyi dünyayı anlama yollarının daha kompleks ve etkili hale gelme sürecidir (Senemoğlu, 2004: 32).

Öğrenme konusundaki kuramsal yaklaşımların önemli bir bölümü, bilişsel süreçler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Öğrenme sadece belli kavramların, olguların, ilkelerin veya yasaların edinilmesi değil, aynı zamanda bu bilgiler aracılığıyla bir problem durumunun özgün dinamiklerinin analiz edilerek çözüme kavuşturulmasıdır. Problemin çözüm aşamaları ise ilgili değişkenleri sınıflayarak yeniden örgütlenme ve amaca götüren davranış seçeneklerini belirlemektir. Bu nedenle öğrenme farklı düzey ve nitelikte bir dizi zihinsel etkinliğin ürünüdür. Buna göre bilişsel yeterlilikler, düşünme, karar verme, denence geliştirme, uygulama ve değerlendirme etkinliklerine yansıtılan zihinsel süreçler olarak tanımlanabilir (Aydın, 2000: 261).

Öğretim açısından ön öğrenme gerektirmeyen bir öğrenme ünitesi düşünülemez (Bloom, 1979: 32). Matematik, yabancı dil, dilbilgisi ve mantık gibi derslerde içerik benzeşikliği diğer derslere göre daha fazladır. Bu derslerin konuları arasında karşılıklı bağıllık vardır. Bir önceki konu ne denli iyi öğrenilirse bir sonra gelen konu daha kolay ve iyi öğrenilir (Güvendi, 1998: 163 – 170).

Bilişsel gelişmeyi ortaya koyan eğitimci-psikologlara göre öğrenmeyi açıklamada şu temel görüşler önem kazanmaktadır(Bruner,1969, Aktaran: Fidan, Erden, 1992: 168).

1. Öğrenen dış uyarıcıların pasif alıcısı değildir. Onların özümleyicisi ve davranışların aktif oluşturucusudur.

2. Öğrenen kendi öğrenmesinde sorumludur. Verilen bilgileri olduğu gibi alan değil, verilerin taşındığı anlamı keşfedendir.

3. Öğrenen verilen bilgiler arasından uygun olanları seçen ve işleyendir. Bu seçim kişinin o ana kadar oluşturduğu zihinsel model ile ilgilidir.

4. Öğrenen kendisine kazandırılmak istenen bir ilke olsa onun anlamını bulmak, diğer ilkelerle ilişkisini kurarak ve daha önce öğrendikleriyle bağdaştırarak ona anlam vermek zorundadır.

Bilişsel gelişme ile ilgili yapılan ilk çalışmalarda bilişsel işlem becerilerinin "zeka" ile ilgili olduğu düşünölmekteydi. Zeki insanların hızlı öğrenen ve çabuk karar veren kimseler olduğu savunuluyordu. Mesela birinci sınıf öğrencilerinin, beşinci sınıftakilere oranla daha yavaş düşündükleri için daha az öğrendikleri sanılıyordu. Bilişsel gelişmeyi açıklayan bu ilk görüşlerde bilişsel gelişmenin niteliksel yünden çok niceliksel yönü üzerinde duruluyor, farklı gelişimsel dönemlerin kendilerine has özellikleri ise hiç dikkate alınmıyordu (Erden, Akman, 1998: 61).

Öğrenmenin anlama, düşünme, yorumlama gibi bilişsel boyutlarını vurgulayan bilişsel kurama göre öğretimde dikkat edilmesi gereken başlıca hususlar şu şekilde belirtilebilir (Özden, 1999: 27–28).

1. Yeni öğrenmeler öncekilerin üzerine bina edilir. Öğretmen anlattığı konu hakkında öğrencinin daha önceden bildiklerinin farkında olmalı, bu bilgilere saygı göstermeli ve öğretme esnasında değerlendirmelidir. Yeni bilgiler öğrenciye bir şeyleri açıklayabilme gücü verdiği ve daha önceki bilgilerini genişletme olanağı sağladığı oranda öğrenci için anlamlı olacaktır (Cohen, Mc Laughlin ve Talbert, (1993), Aktaran: Özden, 1999).

2. Öğretmen sınıfta bir otorite figüründen çok öğrencilerin potansiyellerini sonuna kadar kullanmada onlara rehberlik eden kılavuz rolünde olmalıdır.

3. Öğrenme, öğretmen ve öğrencinin karşılıklı etkileşimi ile gerçekleşir. Eğer öğrencilerin duyduklarını, karşılaştıklarını anlama çabası içerisinde olması bekleniyorsa, öğretmen ve öğrenciler beraberce karşılıklı güven içerisinde olmalıdırlar. Öğrencinin problemi çözme yolundaki girişim ve davranışları acımasızca eleştirilirse öğrenci genel bilgi birikimi ve kullandığı çözüm yolları hakkında endişeye kapılacak ve girişimde bulunmayacaktır (Kurnaz, 2002: 18).

Görüldüğü gibi öğrenci hangi aşamada olursa olsun bir konuyu öğrenmeye başlamadan önce belli bir bilgi birikim seviyesine sahiptir. Bu bilgi birikimin farkına varıp ona göre bir çözüm yolu bulacak olan da öğretmendir. Öğretimde şartlar yerine getirildiği takdirde öğrenme kaçınılmazdır. Önceki bölümlerimizde de bahsettiğimiz gibi okul, okul yöneticileri, öğretmen, öğrenci ve velilerin işbirliği içinde olması verimi artıracaktır. Sınıf içinde öğretmen öğrenci işbirliği ve öğretmenin öğrenciyi anlaması, öğrencinin öğretmeni takip edebilmesi önemlidir.

Bireyin bilişsel gelişim sürecini ve bu süreç içinde gösterilen tepkileri Jean Piaget, Jerome Bruner, Lev Vygotsky gibi araştırmacılar çeşitli kuramlarla açıklamaya çalışmışlardır.

I. 8. 1. 1. Bilişsel Kuramcılar:

İnsanların eğitim – öğretim açısından belirli bir öğrenme düzeyleri bulunmaktadır. Bu öğrenme düzeylerinin oluşmasında belirli faktörler bulunmaktadır. Özellikle zihinsel olarak insan beyni ve bu beynin işlevi aynı değildir. İnsanlar her zaman her yerde aynı şeyi düşünmezler. Örneğin bir ders konusu bir öğrenciye dikkat çekici gelebilirken diğeri bir öğrenci umursamayabilir.

Bilişsel kuramcılar, öğrenmenin insanın dünyayı anlama çabasının bir ürünü olduğu görüşündedirler. İnsan bunu zihninde meydana gelen bazı olaylarla gerçekleştirir. Hafıza, dikkat, algı, problem çözme ve kavram gibi zihinsel süreçlerin incelenebileceği düşüncesindedirler (Bacanlı, 2002: 181).

Bu bilişsel kuramcıları tek tek açıklamaktan ziyada paragraflar halinde incelemeyi uygun gördük.

Bilişsel kuramcılardan biri olan Jean Piaget'ye göre çocuk dünyanın pasif alıcısı değildir. Bilgiyi kazanmada aktif role sahiptir. Ayrıca değişik yaşlardaki çocukların ve yetişkinlerin dünyaları birbirinden farklıdır. Piaget bu farklılığın nedenlerini incelemiş ve bireyin dünyayı anlamsını sağlayan bilişsel süreçleri açıklamaya çalışmıştır. Piaget bilişsel gelişimi etkileyen ilkeleri olgunlaşma, yaşantı, uyum, örgütlenme ve dengeleme olarak 5 kısma ayırmıştır (Senemoğlu, 2004: 32).

Piaget'ye göre bireyin doğuştan getirdiği iki önemli özelliği vardır. Bunlardan biri organizasyon, diğeri ise adaptasyondur. Birey yaşamı süresince sürekli yeni bilgileri algılar, organize eder, yani yeni bir durumla karşılaştığında denge bozulur; birey adaptasyonu sağlayarak dengeyi sağlar. Zihinsel faaliyetlerine, edindiği tecrübeler ve bireyin olgunlaşmasına bağlı olarak öğrenme gerçekleşir (Ülgen, 1997: 144).

Piaget çocuğun zihinsel olarak nasıl öğrendiği ve büyüdüğü hakkındaki görüşlerin bir özeti şöyledir (Ülgen, 2003: 1–4).

1) Çocukların yetişkinlerden farklı olan bir zihinsel yapıları vardır. Onlar yetişkinlerin minyatürü değildirler. Onların dünyayı görme ve gerçeklere karar vermede kendilerine özgü yolları vardır.

2) Çocukların zihinsel gelişim süreçleri belli dönemlere doğrudur. Bu dönemler sabitleşmiş bir ardışıklıkta meydana gelir. Ardışıklık bütün çocuklar için önemlidir.

3) Zihinsel gelişim dönemleri sabit bir sırada meydana geldiği halde, farklı çocuklar bir dönemden diğerine farklı yaşlarda geçerler. İlerlemelerde bir çocuk bazı konularda bir dönemin işgörüsünü yerine getirirken, bazı konularda da farklı bir dönemin işgörüsünü yerine getirebilir.

4) Zihinsel gelişim birbiriyle ilişkili dört faktörden etkilenir. Bunlar:

- a) Olgunlaşma
- b) Tecrübe
- c) Sosyal Etkileşim
- d) Dengeleme

5) Zihinsel gelişimin üç basamağı öğretmenler için önemlidir. Bunlar:

a) Sezgisel Düşünme (4–7 Yaş)

Çocuklar mantık kurallarına uygun düşünme yerine, olayları sezgilerine dayanarak açıklar ve neden gösterirler.

b) Somut İşlemler (7–11 Yaş)

Çocuklar sayı kavramlarını, ilişkileri, süreçleri ve benzerlerini geliştirirler. Zihinsel olarak problemleri düşünme yeteneği geliştirir, ama soyut değil her zaman somut objeler ifadesinde düşünürler. Onlar büyük ölçüde kuralları anlama yeteneğini geliştirirler.

c) Soyut İşlemler (11–15 Yaş)

Öğrenciler soyutlamaları kullanmayı düşünmeye başlarlar. Her konuda kuramlar formüle ederler, gerçek onlardan başka olasılıklarla ilgilenirler. Onlar yetişkinin düşünme düzeyine ulaşmaktadırlar.

6) “İşlemler” zihinsel olarak uygulanan faaliyetlerdir. Onlar gerçek düşüncelerin önemli parçalarıdır. İşlemlerin bilinmesi gerekli olan boyutları şunlardır:

a) Korunum;

Nesnelerin, örneğin sayı, uzunluk veya miktarın, pozisyon şekil veya grupta değiştiği halde, özde aynı olduğunun bilinmesi.

b) Tersine dönüştürebilme;

Pozisyon, şekil, sıra ve benzeri herhangi bir değişikliğin tersine dönüştürülebilirliğini bilme. O, pozisyon, şekil veya sıraya dönüştürülebilir.

7) Çocukların zihinsel gelişimi, neyi nasıl öğrenebileceği konusunda (hangi koşullar altında) belli sınırlılıklarla karşılaşır.

8) Düşünceler kelimelerin değil, faaliyetlerin sonuçlarından büyür.

9) Bilgi çocuklara verilmez. O, öğrencinin faaliyetleriyle keşfedilmeli ve yapılandırılmalıdır.

10) Çocuklar en iyi kendi somut tecrübelerinden öğrenirler.

11) Doğal olarak, çocuklar devamlı faaldirler. Dünyalarını ve onlara anlam verenleri araştırmak zorundadırlar. Onlar her zaman yaparak zihinsel yapılarını yenilerler. Bu onların daha karmaşık bilgilerle birlikte olmalarını sağlar.

12) Zihinsel yapıların böyle yeniden yapılanması, gerçek öğrenmeyi olası kılar. Öğrenme kararlı ve devamlıdır. Gerekli yapılar olmadığı zaman öğrenme yüzeyseldir. Kullanılabilir değildir ve devam etmez.

Bilişsel anlayışa göre öğrenme:

UYARICI ----- ORGANİZMA (Bilişsel Süreçler) ----- TEPKİ ile gerçekleşir.

Piaget'ye göre eğitim aşağıdaki özellikleri taşımalıdır:

1. Eğitim, gelişim teorilerine dâli olmalıdır. Herhangi bir eğitim sistemi, okul, öğretmen, çocuklar için planlayacağı hedeflerin ve yaşantıların onların gelişim düzeylerine uygun olup olmadığını, onları nasıl etkileyeceğini ancak gelişim teorilerinden öğrenebilirler.

2. Ders konularının dışarıdan çocuğa sunulması, onun biliş yapılarını geliştirmeyecektir. Çocuğun biliş yapısı, yetişkinlerinkinden farklılık gösterir. Çocuğun biliş yapılarını zenginleştirmesine fırsat verecek en uygun çevreyi düzenlemek ve öğrenmesine rehberlik etmek gerekir. Düzenlenecek öğretim – öğrenme ortamı, çocuğun çevresindeki nesnelere, olaylarla, arkadaşlarıyla, öğretmeni ve diğer yetişkinlerle kolayca etkileşimde bulunmasına fırsat verilmelidir. Çocuklar öğrenme yollarını birbirlerinden öğrenebilmelidirler. Düzenlenecek uygun çevre etkileşimleriyle çocuğun gelişimi hızlandırılabilir. Aksi takdirde sınırlı bir çevrede çocuğun gelişimi sınırlandırılabilir...

3. Okul, yaşama hazırlayıcı değil, yaşamın kendisi olmalıdır. Kişiler arası etkileşim ve tartışmalar, çocuğun ben merkezlikten kurtularak dünyayı başkaları açısından görmesini sağlayacaktır. Bu yolla toplumda zenginleşecektir.

4. Okullardaki eğitim programları ve uygulanan yöntemler, çocukların biliş yapılarına uygun olmalı; onların var olan biliş yapılarını özümleme ve yeniden düzenleme yoluyla zenginleştirmelerine fırsat yaratmalıdır. Öğretmen, çocuğun başarabileceğinin üstünde öğretim yapma eğiliminden uzak olmalıdır...

5. Eğitimin planlanması, öğretmenin rehberliğinde çocuklar tarafından yapıldığında onların ilgi ve ihtiyaçlarına daha çok cevap verir ve çocukların etkin olması sağlanabilir.

6. Piaget, eğitimde sınavları zararlı bulmaktadır. Sınavlar belleğe dayalı olmamalıdır. Öğrenci, kitap ve kaynaklarını kullanarak sınıfta yaptığı işin küçük bir örneğini yaparak sınav olabilir. Değerlendirmelerde çocukların zeka bölümleri değil, onların içinde buldukları gelişim dönemleri ve bilgi yapılarının düzeyi esas alınmalıdır.

Piaget, eğitimin bireyselleştirilmesini öngörmüş, aktif okul, açık sınıf uygulamalarına temel oluşturmuştur (Senemoğlu, 2004: 51-52).

Piaget okulun sadece öğrenim açısından değil öğrencinin belirlenmiş zaman içindeki her öğrenme faaliyetinde etkili olduğunu belirtmiştir. Ayrıca çocukların gelişimi, öğretim programlarının niteliği, yapılan uygulamalar hakkında da önerilerde bulunmuştur.

Bir diğer kuramcı olan Jerome Bruner (1966)'de bilişsel gelişim fonksiyonlarını incelemiştir. Bruner, bilişsel gelişimi Piaget'ye benzer bir şekilde incelediğini belirtmektedir. Her ikisi de dünyaya ilişkin bilginin kodlanması, işlenmesi, depolanması ve sıralanması üstünde durmuşlardır (Senemoğlu, 2004: 53-54).

Bruner çocuğun çevresindeki dünyayı zihninde temsil etme yollarını üç aşamada görmektedir. Bir başka deyişle bilişsel gelişimi üç aşamaya ayırmıştır.

a) Eylemsel Dönem (Enactive Stage) (0-3 Yaş)

Bilişsel gelişimde ilk aşamadır. Çocuk, bu dönemde çevreyi eylemlerle anlar. Çevresindeki nesnelere ilgili yaşantıyı onlara dokunarak, vurarak, ısırarak, hareket ettirerek kazanır.

b) İmgesel Dönem

Bilişsel gelişimin ikinci dönemidir. Bu dönemde bilgi imgelerle taşınmaktadır. Görsel bellek gelişmiştir. Ancak çocuğun kararları dile değil, duyu organları yoluyla edindiği duysal etkilere dayalıdır. Çocuk herhangi bir nesneyi, olayı, durumu nasıl algılasa zihinlerinde o şekilde canlandırır.

c) Sembolik Dönem

Bilişsel gelişimin sonuncu düzeyidir. Çocuk artık bu dönemde etkinlik ya da algının anlamını açıklayan sembolleri kullanır (Senemoğlu, 2004:53-55).

Bruner'e göre, bireyin doğuştan getirdiği keşfetme, yeni tecrübe merakı ve isteği vardır. O, çevresinde açık ve sistemli olarak konmayan bilgileri, denenceler geliştirerek araştırır, genellemeler yaparak, kavramlar ve ilkeler oluşturur (Ülgen, 1997:150).

Bruner'e göre öğretim yaşantıları bilişsel gelişme evrelerine uygun şekilde aşamalandırılmalıdır. Bu bağlamda eğitim sürecinde öncelikle eylemsel ve imgesel öğrenme yaşantılarına yer verilmelidir. Çünkü çocuk bu evrelerde yeterli öğretim yaşantısı geçirmediği, sözel mecazların ve formüllerin kullanıldığı sembolik evreye ulaşamaz. Şu halde öğrenmelerin kavrama düzeyi, yeni öğrenme yaşantılarının edinilmesi açısından önemli bir etkidir. Dolayısıyla öğrenme hedefleri ve yöntemlerinin seçiminde aşamalılık ilkesi, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinin dikkate alınması gerekmektedir (Aydın, 2000: 48).

Bir başka bilişsel kuramcı olan, Lev Vygotsky (1978), çocuğun sosyal çevresinin bilişsel gelişiminde önemli bir rolü olduğunu ileri sürmüştür. Çocukların kazandıkları kavramların, fikirlerin, olguların, becerilerin,

tutumların kaynağı sosyal çevreleridir. Çocuğun içinde yaşadığı çevre, kültür ona sağlanan uyarıcıların türünü ve niteliğini belirler. O halde bilişsel gelişimin kaynağı, kişisel psikolojik süreçlerden önce, insanlar ve kültürler arasındaki etkileşimdir (Senemoğlu, 2004: 55-56).

Vygotsky'e göre içinde yaşanılan toplum insanın sosyalleşme sürecini tamamlaması yanında zihinsel faaliyetlerini ve gelişimini de etkilemektedir. İnsanın bilişsel özellikleri de buna göre gelişim gösterir.

Bilişsel gelişim, başkaları tarafından düzenlenen davranışlardan, bireyin kendi kendine düzenlediği davranışlara doğru bir ilerleme gösterir. Öğretmenlerin ve diğer yetişkinlerin asıl işgörsü, dıştan denetimi giderek azaltıp çocuğun içsel denetimini beslemek ve kendi kendini düzenlemesini desteklemektir (Senemoğlu, 2004: 56).

Vygotsky öğretimin düzenlenmesinde, yakından uzağa doğru bir seyir izlenmelidir. Vygotsky de Piaget gibi eğitimde bireyselleşmeye önem vermektedir. Vygotsky aynı zamanda toplum içinde yaşatılan kültürün benimsenmesi açısından ana dilin etken bir faktör olduğunu belirterek, dil becerisinin bilişsel gelişme ve iletişim açısından önemli bir etken olduğu görüşündedir.

Vygotsky, çocuğun bilişsel gelişimini etkilemede yetişkinin rolünün çok önemli olduğunu vurgular. O'na göre çocuklar, yetişkinlerle ya da diğer çocuklarla işbirliği içinde, birlikte çalıştıklarında bilişsel gelişimi beslenir (Senemoğlu, 2004: 56)

Bu kuramcılarının dışında Bilişsel Giriş Davranış Özelliklerinin eğitimdeki rolü hakkında görüşler sunan Ausubel, Bruner'in öğrenme yaklaşımına zıt ve alternatif olan bir yaklaşım önermiştir. Bu alternatif öğrenme yaklaşımını da alış yoluyla (Reception Learning) öğrenme olarak adlandırmıştır (Senemoğlu, 2004: 477)

Ausubel'e göre iki tür öğrenme vardır. Bunlardan biri mekanik, diğeri anlamlı öğrenmedir. Mekanik öğrenme hemen unutulur, anlamlı öğrenme ise uzun süre bellekte tutulur (Ülgen, 1997: 146).

Öğrenme açısından Ausubel de ön öğrenmelerin eğitim – öğretim açısından etkili bir faktör olduğu kanısındadır.

Ausubel öğretim faaliyetlerinin yürütülmesi sırasında öğrencilerin ön öğrenmelerinin çok önemli olduğunu belirtmektedir. Sunuş yoluyla öğretim yöntemi üzerinde duran Ausubel, ön organize ediciler olarak nitelendirdiği bilişsel giriş davranışlarını öğretim faaliyetlerinin ilk basamağı olarak kabul etmektedir. Ausubel'e göre öğretim faaliyetleri şu aşamaları içerir;

1. Ön organize edicilerin sunulması (Başlangıç)
2. Öğrenilecek yeni konunun - materyalin sunulması (Gelişme)
3. Bilişsel örgütlenmenin güçlendirilmesi (Kurnaz, 2002: 24)

Ausubel, dersin ön organize edicilerle başlaması gerektiğini savunur. Böylece girişteki ifadeler, açıklamalar, çizelgeler, alınacak olan bilginin geniş bir çerçevesini çizerek öğrencinin ayrıntıyı içine yerleştireceği bir yapı oluşturmasına yardım eder.

Ön organize edicilerin üç temel fonksiyonu vardır. Bunlar,

1. Yeni bilgi için bir yapı iskeleti oluşturur ve sunulacak ayrıntının içine yerleştirilmesini sağlar. Böylece, sunulacak bilgiler arasındaki ilişkilerin kurulmasına ve kodlamaya yardım eder.

2.Sunulacak bilginin hangi kısımlarının önemli olduğuna dikkat çeker.

3.Sunulacak yeni bilgi ile öğrencinin halihazırda sahip olduğu bilgi arasında kavramsal bir köprü oluşturur (Senemoğlu, 2004: 479).

Ausubel'e göre etkili öğretim genel ve soyut olan ilkelere daha özel konulara doğru bir aşama izlemelidir. Bu soyut ve genel çevreyi ön organize ediciler sağlamaktadır.

Ön organize edicilerin temel özellikleri şunlardır;

1. Genel olarak kısa sözel ya da görsel bilgiden oluşur.
2. Öğrenilecek geniş bilgiden önce sunulur.
3. Öğrenilecek yeni bilgi ile ilgili ayrıntıyı kapsamaz. Bunun yerine daha üst düzeyde düşünmeyi sağlayacak temel çerçeveyi verir.
4. Yeni bilgide, materyalde mantıksal ilişkiler kurmak için bir araç görevi yapar.
5. Öğrencinin kodlama sürecini etkiler (Senemoğlu, 2004: 480).

I. 8. 2. Duyuşsal Giriş Özellikleri

“Duyuş”un geniş ölçüde kabul edilen bir tanımı yok ise de, genel olarak, duygular ve coşkularla ilgili, akıl ve mantığın zıddı olarak anlaşılmaktadır (Bacanlı, 1999: 6).

Duyuşsal davranışlar insanın duygularını içeren davranışlardır. Dahası insanlara kazandırılmak istenen duygular, tercihler, değerler, ahlâkî kurallar, istek ve arzular, güdüler, yönelimler, duygulanışlar vb. duyuşsal davranış kapsamına alınabilir.

Duyuşsal giriş özellikleri ilgiler, tutumlar ve kendini görüşlerin karmaşık bir bileşkesi olarak açıklanmaktadır (Bloom, 1979: 72).

Duyuşsal giriş özellikleri, öğrencinin tutumları, ilgileri ve bireyin kendi hakkındaki görüşlerinin bir bileşkesidir. Öğrencinin özgeçmişi ve beklentileri onun eldeki öğrenme ünitesiyle ilgili duyuşsal giriş özelliklerini belirler. Bloom, bu yönden öğrencinin derse ve okula karşı tutumunu, akademik benlik kavramını ve

ilgilerin yarattığı durumları duyuşsal giriş özellikleri olarak tanımlamakta ve bu özelliklerin, özellikle öğrenme işine katılma yönünden önemine işaret etmektedir (Fidan, 1986: 103).

Duyuşsal özellikler, bilişsel davranışlar gibi doğrudan gözlenemeyen insan nitelikleridir. Bunlar kişinin kendi gönlüne göre hareket etme olanağına sahip olduğu zamanlarda, uzun süre ve değişik koşullar altında gözlenmesi sonucunda kişide var ya da yok olduğuna karar verilebilecek türden özelliklerdir (Özçelik, 1992: 88).

Öğrenme sürecinde öğrencinin herhangi bir derse veya konuya duyduğu ilgi, istek ve tutumlarının, öğrencilerin başarıları üzerindeki olumlu ya da olumsuz etkisidir.

Yapılan araştırmalar, bir kimsenin herhangi bir konuyu öğrenebilmesi için ilk koşulun, kişinin konuyu öğrenmeye karşı istekli olması gerektiğini ortaya koymuştur.

Öğrencinin gerek bilişsel gerekse psiko-motor öğrenmeleri, öğrenme birimine karşı olan tutumu, ilgisi, kendine güveninden etkilenir. Bu nedenle öğrencinin öğrenme birimine karşı duyduğu öğrenme ihtiyacı, öğrenme isteği, öğrenip öğrenemeyeceğine ilişkin inancı belirlenerek öğretimi düzenlemede öğrencinin bu özellikleri dikkate alınmalı, öğretme – öğrenme sürecinde duyuşsal özellikler olumlu hale getirilmeye çalışılmalıdır (Senemoğlu, 2004: 422).

Duyuşsal giriş özellikleri ile ilgili olarak önemli olan öğrencinin algıları ile bu algıların onun öğrenme ünitesine yaklaşımı üzerindeki etkileridir (Bloom, 1979: 72).

Duyuşsal alan kapsamında yer alan insan özellikler; ilgi, tutum, özgüven, herhangi bir şeyi sevmeye, (yurt sevgisi, insanlığı sevmeye ve saymaya), ulusal ülkülere bağlılık, fikirlere karşı hoşgörülü olma, çevreyi, aracı – gereci temiz tutma, zamanı etkili kullanma vb. çeşitli duygu ve davranış tarzlarını eğilimleri kapsamaktadır (Senemoğlu, 2004: 406).

Duyuşsal özellikler, kendi başlarına bir öğretim hedefi olmalarının yanı sıra, özellikle bilişsel alandaki öğrenmelerin gerçekleşmesinde bir araç olarak kullanılır. Diğer bir deyişle, duyuşsal özelliklerin ifadesi olan tutumlar, inançlar, ilgiler ve değerlerin bilişsel giriş davranışlarıyla ilgili olduğu ve analiz edildikleri zaman, bilgilere ve bilişsel öğelere dayandıkları söylenebilir (Paykoç, 1995: 26).

Buna göre bireyin duyuşsal özellikleri ya da ilgileri, tutumları, görüşleri vb. değerleri onu tanıtan, anlatan en güçlü belirleyicilerdir.

Eğitimde öğrenciye, bireye yönelik davranış eğitiminde, bazı nesnelere yönelik olumlu ya da olumsuz duygular kazandırmaya çalışılır. Bu da doğrudan duyuşsal hedefleri belirler. Belli konulara karşı bireye kazandırılan duyuşsal hedefler yerini artık bilişsel davranışlara bırakır. Bunun zamanı da bireyden bireye farklılık gösterir.

Duyuşsal davranışlarda önemli olan bireyin tutumlarıdır. Tutumlar bireyin kendine has özellikleridir. Doğrudan gözlenebilen ve ölçülebilen bir özellik değildir. Tutumun bilimsel olarak birçok tanımını yer almaktadır.

Tutum, Latince kökeninde “harekete hazır” anlamına gelmektedir. Bugün ise tutum kavramı doğrudan gözlenmese de davranıştan önce gelen ve hareketlerimize rehberlik eden bir yapı olarak görülmektedir (Arkonaç, 1998: 170).

Günlük hayatta bilerek ya da bilmeyerek yaptığımız bütün davranışlar tutumlarımız kaynaklıdır. Eğitim açısından da tutumların öğrenme başarısı açısından olumlu yönde olabileceği gibi, başarıyı düşürücü etkisi de olabilir.

Duyuşsal giriş özelliklerinde önemli olan kavramlardan biri tutum kısaca bir objeye ya da insana karşı olumlu ya da olumsuz duygular olarak tanımlanabilir (Kabadayı, 2001: 43).

Ayrıca tutum somut bir objeye ya da soyut bir kavrama ilişkin ona karşı ya da ondan yana olma şeklinde beliren, bireyin düşünce ve duygularına yön veren öğrenilmiş öz eğilimler olarak tanımlanabilir (Kabadayı, 2001: 44).

Tutumlar eşya, nesne, olay ya da kişilere karşı gösterilen duygusal tepkilerdir. Tercih, hoşlanma ya da hoşlanmama, yaklaşma ya da kaçınma gibi bir davranış öğrencinin bir seçim yapmasını gerektiriyorsa bu tutuma yönelik bir davranış olarak sınıflandırılır. Duyuşsal davranışlar / tutumlar, genellikle belirli şartlar altında belirli seçimler yapma ve kararlar alma eğilimi olarak tanımlanır. Duyuşsal hedeflerin bir başka önemli özelliği genellikle öğretimin sonunda ulaşılamamalarıdır. Bu tür hedefler genellikle büyük önem taşır. Fakat, kısa dönemde değerlendirilmeleri çok zor olup uzun vadeli amaçlardır (Yılmaz, 1999: 62).

Tutumun başarı açısından da önemli etkileri bulunmaktadır. Okul içinde eğitim – öğretim faaliyetlerinin etkili bir biçimde ve en yüksek verimi almak için bunu göz ardı etmemek gerekir.

Duyuşsal giriş özellikleri arasında başarıyı belirlemede en güçlü etkiye sahip özellik; bireyin akademik öz güvenidir. Çünkü akademik öz güven, okul ve dersle ilgili duyuşsal özelliklerin genellenmiş halidir. Akademik öz güveni şöyle tanımlanmaktadır: Öğrencinin öğrenme öz geçmişine dayalı olarak herhangi bir öğrenme birimini öğrenip öğrenemeyeceğine ilişkin kendini algılayış tarzıdır. Diğer bir deyişle kendine karşı tutumudur. Bireyin kendine karşı tutumu ve akademik olarak kendini algılayış tarzı, öğrenme öz geçmişinde öğretmenlerinin, ana-babasının, arkadaşlarının kendisi hakkındaki yargılarına dayalıdır (Senemoğlu, 2004: 451).

Beane'ye göre, eğitim programında duyuşun bulunabileceği sekiz yer vardır. Bunlar,

- a) Duyuşsal eğitimi doğrudan üstlendiğini ilan eden eğitim programları,

- b) Duyuşsal eğitimi açıkça ilan etmeyen, ama gizliden gizliye duyuşsal eğitimi içeren eğitim programları,
- c) Nesne ve biçimleri “takdir etmeyi” öğretmeye yönelik programlar,
- d) Çeşitli konularda duyuş içeren programlar,
- e) Duyuştan arınmış olarak düşünölen, ama duyuşsal anlamları olan programlar,
- f) Okulun kurumsal özellikleri,
- g) Gençlerin yaşantı, tutum ve eğilimleri,
- h) Hedeflerin ifadesi, sınıf ve süreçleri (Aktaran: Bacanlı, 1999: 9-10)

Bloom'un ve arkadaşlarının yapmış olduğu araştırmalara göre Duyuşsal Giriş özellikleri öğrenci başarısının yaklaşık olarak %20-25'ini etkiler durumdadır. Diğer bir deyişle, öğrencinin duyuşsal giriş özelliklerini olumlu hale getirerek öğrencilerin başarıları arasındaki farkları %25 oranında azaltabiliriz (Aktaran: Senemoğlu, 2004: 452).

Eğitim – öğretimde de birçok ders özelliklerine göre sınıflandırılmaktadır. Konularına göre öğrencinin anlama becerilerine göre bilişsel ya da duyuşsal giriş davranışlarına girebilmektedir.

Matematik ve fen bilgisi çoğunlukla bilişsel danışma çoğunlukla duyuşsal, sosyal bilgiler ise ikisinin arasında. Sosyal bilgiler bir yandan sosyal becerileri ve değerleri, öte yandan içerdđđi, tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi konularını öğretmeye çalışır (Bacanlı, 1999: 30).

I. 9. TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NDE İLKÖĞRETİMİN TARİHÇESİ, AMAÇLARI, İLKELERİ VE ÖNEMİ

Eğitim sisteminin ilk basamağı olan ilköğretim, çocuğun toplumsal bilgi ve becerileri kazandığı kurumdur. Bundan sonraki basamaklar ilköğretim kurumlarında kazanılan birikimler üzerine yükselmektedir. Bu dönemde çocuğun tutum ve tavırlarının geliştiği dönem olduğu kadar, toplumsal davranışlar, aile yaşantısı, yakın çevre ilişkileri de gelişmektedir. Bu dönemde edinilen bilgiler gelecek dönemdeki yaşamını da etkilemektedir.

Gerek aile içi eğitim gerekse örgün eğitimin ilköğretim döneminde çocuk yaşamı boyunca sergileyeceği tutum ve davranışlar edinir. Bu edinimler çocuğun toplum içinde sorumluluk sahibi, çevresiyle uyumlu iyi bir vatandaş olarak bulunmasını sağladığı gibi, yanlış tutum ve davranışlarda aynı şekilde çocuğun toplum içinde zararlı bir birey olarak kalması sonucunu da doğurabilir.

Çocuğun aile ortamı ve ilköğretim sürecinde kazanacağı temel alışkanlıkları üç grupta toplayabiliriz:

1. Güzel, Düzgün ve Temiz Konuşma:

Çocuk aile ortamından başlayarak ilköğretim çağında ana dilini konuşmayı öğrenir. Eğer doğru örnekler yanında konuşup, öğrenimini tamamlarsa kendi dilini aksansız bir şekilde konuşmayı öğrenir.

2. Davranış Kalıpları:

Çocuk aile içinde ve ilköğretim çağında toplum içinde nasıl davranılacağını da görerek öğrenir. Büyük küçük ilişkileri, arkadaş grubu ile ilişkiler, anne-baba ve aile bireyleri ile ilişkilerde nasıl davranılacağını çocuk bu çağda öğrenir.

3. Paylaşma:

Çocuk ailede ve ilköğretim döneminde ayrıca paylaşma duygusu da kazanır. Kazandığı bu paylaşma duygusunu da davranış haline getirir. Paylaşma duygusunu kazanmayan bir çocuk, hep kendisini düşünen, menfaatçi, bencil bir birey olarak topluma katılır.

Bu bilgilere göre ilköğretim, eğitim sistemi içinde üzerinde hassaslıkla ve titizlikle durulması gereken bir eğitim dönemidir. Eğitim biliminin gereklerine uygun, ilkel ve duyarlı olunması gereken bir dönemdir.

Bloom'a göre; 18 yaşına kadar gösterilen başarının % 42'si ilköğretim birinci kademesindeki başarıyla açıklanmaktadır. Dahası 13 yaşına kadar oluşan tutumların sonraki dönemlerde değiştirilmesi zordur (Aktaran: Nas 1999: 293).

Ülkemizde ilköğretim, Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirtilen resmî ya da özel eğitim kurumlarında 7 ile 14 yaşları arasındaki çocuklara, okullarda verilen eğitimidir.

Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar ilköğretim de birçok yenilikler ve gelişmeler olmuştur.

1921 yılı ortalarında Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı, ilk ve ortaöğretim hakkında bir yasa taslağı hazırlamıştı. Bu tasarıya göre;

a) İlkokullar altı yıldan dört yıla indirilecekti. Dördüncü yıldan sonra bir yıl da isteğe bağlı öğretim yapılacaktı. Ayrıca ihtiyaçlara göre yeni bir ilkokul programı yapılacaktı.

b) Köy bünyeli işçi mektepleri kurulacaktı.

c) Ortaöğretim de ilköğretim gibi dört yıl olacaktı. Bunun üç yılı genel öğretim, bir yılı da meslekî öğretime ayrılacaktı (Ergün, 1997: 19).

Cumhuriyetin ilk yıllarından beri ilköğretimin zorunluluğı ve devlet okullarında parasız oluşu 1924 Anayasasınının 87. maddesi ile belirtilmiştir. Bu maddede şu şekilde belirtilmektedir:

87. Madde: İptidai tahsil bütün Türkler için mecburi ve devlet mekteplerinde meccanidir (Kili ve Gözübüyük, 1985: 128)

Bu madde ile 22 Mart 1926 tarihli 789 sayılı Maarif Teşkilatına dair kanunla “ İlköğretim çağındaki çocuklar meslek mekteplerine (?) giremezler. İlköğretim çağını geçirmiş ve hiç öğrenim görmemiş çocukları kabul eden kurumlar bunlara ilköğretimini de vermeğe mecburdur (Madde: 6) (Akyüz, 2001: 315).

Bu hükümlerle ilköğretimin ülkemiz eğitiminde temeli oluşturularak, gelecekte yapılacak düzenlemelerin de esasını oluşturmuştur.

Temmuz 1939’da I. Eğitim Şûrası’nda tüm köy ilkokulları 5 yıla çıkarılmıştır. Böyle bir kararın alınmasında köylerin çoğuna okul yaptırılmaması ve öğretmen ağılanamamasıdır.

Eğitim Bakanı Saffet Arıkan Mayıs 1936’da TBMM’de söylediğine göre o yıllarda 40 bin köyden 35 bininde okul ve öğretmen yoktur. Okulu olan köylerin bazılarında da ilköğretim ancak 3 yıl sürelidir(Akyüz, 2001: 315).

1973 tarihli, ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel kanununda İlköğretim 8 yıl halinde düzenlenmiştir. Bu uygulama 1981-1982 yılı eğitim öğretim yılında deneme halinde başlamıştır. Buna göre temel eğitim (ilköğretim) 7-14 yaşlarındaki çocukların eğitimini kapsar ve zorunludur. 5 yıllık birinci kademe ilkokul, 3 yıllık ikinci kademe sonunda temel eğitim diploması (ortaokul) verilir(Akyüz, 2001: 316).

Bu gelişmeler ülkemizde 8 yıllık zorunlu eğitime geçişi sağlayan aşamalardır. Bu gelişmeler hemen hemen her ülkede görülmektedir.

9 Mart 1992’de İlköğretim Kurumları Yönetmeliği yayınlanarak; “ mecburi öğrenim çağı çocuğun 5 yaşını bitirdiği eylül ayı sonunda başlar, 14 yaşını bitirip 15

yaşına girdiği yılın öğrenim sonunda biter kararı alındı. Buna mukabil 1997-1998 eğitim – öğretim yılından itibaren de ilköğretim ülke çapında 8 yıllık süre ile zorunlu hale getirilmiştir.

Bu karardan sonra Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı tarafından, İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nde; ilköğretimin amaçları ve ilkeleri belirtildi. Zaman içinde bazı değişiklikler ve düzeltmeler yapılmıştır. Bu yüzden biz 27.08.2003 tarihli ve 25212 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan İlköğretimin Amaçları ve İlkelerini buradan vermeyi uygun gördük. Buna göre:

I. 9. 1. İlköğretimin Amaçları;

Madde 5 – Türk Millî Eğitiminin amaç ve ilkeleri doğrultusunda;

a) Öğrencilerin bilgi ve yeteneklerini geliştirerek onları hayata ve üst öğrenime hazırlamak.

b) Öğrencilere, Atatürk ilke ve inkılâplarını benimsetme, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na ve demokrasinin ilkelerine, insan hakları, çocuk hakları ve uluslar arası sözleşmelere uygun olarak haklarını kullanma, başkalarının haklarına saygı duyma, görevini yapma ve sorumluluk yüklenebilen birey olma bilincini kazandırmak.

c) Öğrencilerin, millî ve evrensel kültür değerlerini tanımalarını, benimsemelerini, geliştirmelerini bu değerlere saygı duymalarını sağlamak.

d) Öğrencileri, kendilerine, ailelerine, topluma ve çevreye olumlu katkılar yapan, kendisi, ailesi ve çevresi ile barışık, başkalarıyla iyi ilişkiler kuran, iş birliği içinde çalışan, hoşgörülü ve paylaşmayı bilen, dürüst, erdemli, iyi ve mutlu yurttaşlar olarak yetiştirmek.

e) Öğrencilerin kendilerini geliştirmelerine, sosyal, kültürel, eğitsel etkinliklerle milli kültürümüzü benimsemelerine ve yaymalarına yardımcı olmak.

f) Öğrencilere bireysel ve toplumsal sorunları tanıma ve bu sorunlara çözüm yolları arama alışkanlığı kazandırmak.

g) Öğrencilere, toplumun bir üyesi olarak kişisel sağlığının yanı sıra ailesinin ve toplumun sağlığını korumak için gerekli bilgi ve beceri, sağlıklı beslenme ve yaşam tarzı konularında bilimsel geçerliliği olmayan bilgiler yerine, bilimsel bilgilerle karar verme alışkanlığını kazandırmak.

h) Öğrencilerin becerilerini ve zihinsel çalışmalarını birleştirerek çok yönlü gelişmelerini sağlamak.

i) Öğrencilerin kendilerine güvenen, sistemli düşünebilen, girişimci, çağdaş teknolojileri etkili bir şekilde kullanabilen, plânlı çalışma alışkanlığına sahip estetik duyguları ve yaratıcılıkları gelişmiş bireyler olarak yetiştirmek.

j) Öğrencilerin ilgi alanlarının ve kişilik özelliklerinin ortaya çıkmasını sağlamak, meslekleri tanıtmak ve seçeceği mesleğe uygun okul ve kurumlara yönlendirmek.

k) Öğrencileri derslerde uygulanacak öğretim yöntem ve teknikleriyle sosyal, kültürel ve eğitsel etkinliklerle kendilerini geliştirmelerine yardımcı olmak.

l) Öğrencileri ailesine ve topluma karşı sorumluluk duyabilen, üretken, verimli, ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkıda bulunabilen bireyler olarak yetiştirmek.

m) Doğayı tanıma, sevme ve koruma, insanın doğaya etkilerinin neler olabileceğine ve bunların sonuçlarının kendisini de etkileyebileceğine ve bir doğa dostu olarak çevreyi her durumda koruma bilincini kazandırmak.

n) Öğrencilere, bilgi yüklemek yerine onlarda zekayı ve yaratıcı düşüncüyü ortaya çıkarmak, onlara bilgiye ulaşmanın yöntem ve tekniklerini öğretmek.

o) Öğrencileri bilimsel düşünme, çalışma ve araştırma alışkanlığına yöneltmek.

p) Öğrencilerin, sevgi ve iletişim desteklediği gerçek öğrenme ortamlarında düşünsel becerilerini kazanmalarına, yaratıcı güçlerini ortaya koymalarına ve kullanmalarına yardımcı olmak.

q) Öğrencilerin kişisel ve toplumsal araç-gereci, kaynakları ve zamanlarını verimli kullanmalarını, okuma zevk ve alışkanlığı kazanmalarını sağlamak.

I. 9. 2. İlköğretimin Genel İlkeleri ;

Madde 6 – İlköğretimde aşağıdaki ilkeler göz önünde bulundurulur;

a) İlköğretim okullarında sekiz yıllık kesintisiz eğitim, her Türk vatandaşının hakkıdır ve zorunludur.

b) İlköğretim okullarının bütün sınıflarında her derste ve her durumda Türk Dilinin doğru öğretilmesi, Türkçe'nin güzel yazılıp konuşulması temel hedeftir.

c) İlköğretim kurumlarının kuruluş ve işleyişi ile her türlü eğitim-öğretim programlarının hazırlanması ve uygulanmasında Atatürk ilke ve inkılâplarına uyulur. Evrensel değerler içinde millî kültürün öğrenilmesine ve geliştirilmesine önem verilir.

d) İlköğretim kurumları; dil, ırk, cinsiyet, felsefi inanç ve din ayrımı gözetmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, zümre veya sınıfa ayrıcalık tanınmaz.

e) Eğitim-öğretim etkinlikleri; öğretim ilkeleri, öğrenci düzeyi, çevre özellikleri ve programda belirtilen esaslar dikkate alınarak 5 inci maddedeki amaçları geliştirecek şekilde düzenlenir ve uygulanır.

f) İlköğretim kurumlarında herkese imkan ve fırsat eşitliği sağlanır. Ekonomik durumu iyi olmayan öğrencilere, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacıyla parasız yatılılık ve bursluluk imkânları sağlanır. Özel eğitim gerektiren ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel önlemler alınır.

g) İlköğretim okullarında eğitim-öğretim hizmetleri, öğrencilerin ilgi, istek ve yetenekleriyle toplumun ihtiyaçlarına uygun olarak düzenlenir.

h) İlköğretim kurumlarında demokrasi bilincinin geliştirilmesi, hür ve demokratik bir eğitim-öğretim sürecinin yaşatılması sağlanır. Bu amaçla öğrenci, öğretmen, personel, yönetici ve veliler; kurumda işbirliği, iş bölümü, seçme, seçilme, katılma ve düşüncelerini açıklayabilme gibi demokratik kuralların uygulandığı, sevgi ve saygıya dayalı uyumlu bir çalışma ortamı oluştururlar.

i) İlköğretim kurumlarında karma eğitim-öğretim yapılır.

j) İlköğretim kurumlarında uygulanan programlar, yöntem ve teknikler ile kullanılan eğitim teknolojisi; bilimsel ve teknolojik gelişmelere uygun olarak yenilenecek, okul, çevre ve ülke ihtiyaçlarına göre sürekli geliştirilir.

k) İlköğretim kurumlarında açıklık, güvenirlilik ön plânda tutulur. Eğitim-öğretim ve yöntem etkinliklerinin kurul ve komisyonlarca yürütülmesi, öğrenci, öğretmen, veli ve çevrenin gözetim ve denetimine açık tutulması sağlanır.

l) İlköğretim kurumlarında kaynaklar etkili ve verimli olarak kullanılır, eğitim-öğretimde kalite artırılır, kurumun rekabet gücü geliştirilir.

m) Yönetici ve öğretmenler, eğitim-öğretim ve yönetiminde mevzuat ve programların öngördüğü plânları hazırlar ve uygular. İlköğretim kurumlarında öğrencilerin eğitimlerini her yerde ve her zaman sürdürmeleri için gerekli önlemler alınır.

n) Eğitim-öğretimde kalite etkili bir okul, aile ve çevre işbirliği ile sağlanır.

Öğrencilere temel bilgi, beceri ve değerleri kazandırmak, öğrencilerin davranış, ilgi ve yeteneklerini belirlemek, programlar doğrultusunda başarılarını not ile değerlendirmek, meslek alanlarını tanıtmak ve yönlendirmek için gerekli önlemler alınır, konuları yer almaktadır. (Bakınız: 27.08.2003 tarihli ve 25212 sayılı Resmî Gazete).

Kağıt üstünde kusursuz gibi görünen ilköğretim eğitiminde, uygulama safhasında bazı aksaklıklarla karşılaşmaktadır. Bugün ülkemizde uygulanan ilköğretim eğitiminin pek çok sorunu vardır. Bina yetersizliği, ders araç-gereçlerinin kısıtlı olması, sınıfların kalabalık olması, okulların eğitim teknolojilerini yeterince takip edememeleri vb. belli başlı sorunlarındandır.

İlköğretim eğitimi yukarıda belirtilen özellikler dahilinde genel olarak bir ülkenin geleceği için çok önemli bir konudur. Gerek hedef kitlesinin yaş ortalaması gerekse hem sayısal hem de sözel içerikli dersler itibariyle hassaslıkla üzerinde durulması gereken bir konudur. Ülkemizde, yukarıda da belirttiğimiz gibi kağıt üzerinde mükemmel bir yapıya sahip olan ilköğretim eğitiminden uygulamada bir kısım aksaklıklar nedeni ile gereken verim alınamamaktadır. Bir insan ilköğretim çağında almış olduğu eğitim gelecek yaşamını da etkilemektedir. Bu dönemde alınan bilgilerin, kazanılan tecrübelerin ve alışkanlıkların değiştirilmesi zor olabilmektedir. Bu yüzden bu dönemde alınan müspet veya menfi bir takım bilgiler doğrudan çocuğun geleceğini de etkileyecektir. Özellikle toplum içinde yaşayan bireylerin iyi birer vatandaş olmalarında önemli bir paya sahip olan bu dönem es geçilmemeli, gereken hassasiyet gösterilmelidir. Bizce sadece bu faktör bile ilköğretim eğitiminin önemini yeterince ortaya koymaktadır.

I. 10. İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ

I. 10. 1. Sosyal Bilgiler Kavramı:

Sosyal Bilgiler kavramı ilk kez 1916 yılında ABD’de Millî Eğitim Derneğinin Orta Dereceli Okulu Teşkilatlandırma Komisyonu Sosyal Bilgiler Komitesi tarafından kabul edilmiştir. Komite bu kavramı; “mevzu doğrudan insan cemiyetinin teşkilatına ve tekâmülüne ve içtimaî birliklerin bir uzvu olması dolayısıyla insana dair bilgiler sosyal bilgilerdir” diye tanımlanmıştır (Köstüklü, 1999: 9).

Sosyal Bilgiler, toplumsal gerçekle kanıtlanmaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgiler olarak tanımlanabilir (Sönmez 1998: 4).

Sosyal Bilgiler “ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, Sosyal Bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak öğrencilerin toplumsal yaşamla ilgili bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazanıldığı bir çalışma alanı” olarak belirtilebilir (Erden, 1996: 6).

Başka bir ifade de Çağlar (1992), sosyal bilgiler kavramının çeşitli sosyal bilim disiplinlerinden ilköğretim amaçlarına ve çocukların seviye ve ilgilerine uygun olan konuların seçilerek iç tutarlığı olan bir yapı halinde bir araya getirilmesiyle oluşan dersin adı olarak tanımlanmaktadır (Çağlar, 1992).

Günümüzde hemen hemen her ülkede kullanılan sosyal bilgiler, ilk akla geldiğinde sosyal bilimlerin her biriyle ilgili ama bağımsız bir alan olarak algılanan ders akla gelir. Özellikle ilköğretimde verilen bu dersler öğrencilerin de seviyesine uygun olarak hazırlanmaktadır. Tabi ki şu da bir gerçektir; evrensel olarak Sosyal Bilgilerin tanımı genel geçer olabilir. Fakat her ülkenin Sosyal bilgiler tanımına uygun, kendi eğitim sistemi içinde uygulayacağı Sosyal Bilgiler programı olması elzemdir. Bu programa uygun da açıklamalar, hedefler, planlar ve çalışmalar hazırlanmalıdır.

Ülkemizde de 1994-1997 yılları arasında YÖK-Dünya Bankası tarafından Millî Eğitimi Geliştirme Projesi hazırlanmıştır. Özellikle 1996 yılında Deneme Basımı halinde İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi adı altında James L. Barth ve Abdullah Demirtaş tarafından da bir kaynak eser oluşturulmuştur.

Bu eserde de genel olarak Sosyal Bilgiler, insan ilişkileri göz önünde tutularak insanların kendileri, sosyal ve fiziksel çevresiyle olan ilişkilerini kapsayan bir bilim olarak tanımlanır (YÖK-Dünya Bankası, 1996: 1.8).

Aynı eserde Sosyal Bilgilerin evrensel tanımı olarak; “Sosyal Bilgiler, felsefe ve din gibi diğer alanlara ilişkin vatandaşlık eğitiminin verilmesi amacıyla ayrı disiplin entegre edilmesi” olarak yapılmaktadır (YÖK-Dünya Bankası, 1996: 1.10).

Yapılan tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere sosyal bilgilerin temel kaynağı sosyal bilimlerdir. Tarih, coğrafya, ekonomi, hukuk, felsefe, psikoloji, sosyoloji, eğitim vb. sosyal içerikli ve başlı başına bir ilim olan bu alanların belli konularından da sosyal bilgiler oluşmaktadır. Kısaca sosyal bilgiler öğretim amacıyla sosyal bilimlerden seçilmiş, basitleştirilmiş ve düzenlenmiş konular ve bilgiler bütünüdür. Genel olarak Sosyal Bilgiler denince ilk akla gelecek olan şey insana dair her şeydir. Sosyal bilgilerin kaynağı, yapılan tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere insandır.

I. 10. 2. Türkiye’de İlköğretim Sosyal Bilgiler Eğitimi ve Önemi:

Sosyal Bilgiler eğitiminin ne zaman ve nerede başladığı kesin olarak bilinmiyor. Yalnız, “insanoğlu varolduğu andan itibaren hem fen hem de sosyal bilimler eğitimi başlamıştır” denilebilir. İnsanın yaşamını sürdürmesi, sosyal ve fizyolojik ihtiyaçlarını karşılaması aşamasında bilgi, beceri, tutum ve belli davranışlar kazanır. İnsan yaşamak için hem doğanın hem de toplumun ilkelerini öğrenmek zorundadır. Durum böyle ele alınınca “fen ve sosyal bilimle insanoğlunun yaşamı kadar eskidir” savı ileri sürülebilir (Sönmez 1998: 7)

İlköğretim okullarının genel olarak amacı, öğrencileri millet bilinci içerisinde iyi birer vatandaş olarak yetiştirmektir. Öğrencilerin gerek sosyalleşmesi gerekse

çağın gereklerine ayak uydurabilmelerini sağlamaktır. Ülkemizde Sosyal Bilgiler programı öncelikle etkin ve üretken vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlar. İlköğretimde bu 1, 2 ve 3. sınıflarda Hayat Bilgisi, 4, 5, 6 ve 7. sınıflarda Sosyal Bilgiler, 7. ve 8. sınıfta Vatandaşlık Bilgisi ve İnsan Hakları, 8. sınıfta da Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi adı altında öğrencilere okutulmaktadır. İlköğretimde, özel olarak incelediğimiz konu hasebiyle, adı geçen bu derslerin de genel amacı budur.

Bu bilgilere göre Türkiye’de Sosyal Bilgilerin tanımı şu şekilde yapılabilir:

Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Vatandaşlık Bilgisi, Türk demokratik toplumundaki sorumluluk sahibi vatandaşların görevlerine uygun amaçlar üreten, içeriğini tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi konularını kaynaştırarak oluşturup ve ömür boyu vatandaşlık becerilerinin uygulanmasını öngören bir eğitim programıdır (YÖK-Dünya Bankası, 1996: 1.18).

İlköğretim programlarında yer alan Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersi; bireyin yaşamında karşısına çıkacak olan çeşitli sorulara en uygun verebilmesi için bireyi hayata hazırlamayı, ona hayatın içinden olaylarla, bu olaylardan nasıl ders alması gerektiğini, sosyal insan ve vatandaş olarak görev ve sorumluluklarını hatırlatır ve öğretir (Savaş, Ünüvar, 1999: 1).

Ülkemizde 12 Eylül 1997 tarihinde yayınlanan Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’nde belirtildiği şekliyle ilköğretim okulunun amaçlarından biri de; “öğrenciyi toplum içindeki rollerini yapan, başkalarıyla iyi ilişkiler kuran, işbirliği içinde çalışabilen, çevresine uyum sağlayabilen iyi ve mutlu birer vatandaş olarak yetiştirmek” olarak tanımlanmaktadır. Bu hüküm doğrudan, Sosyal Bilgiler dersi ile ilgilidir.

Sosyal Bilgiler öğretimi ülkemizde, ilköğretim okullarında uygulanan haliyle, Nisan 1998 tarih ve 2487 sayılı Tebliğler Dergisi’nde yayınlanan program çerçevesinde yürütülmektedir (Bakınız: 2487 Sayılı Tebliğler Dergisi, İlköğretim Sosyal Bilgiler Programı).

Bu programa göre ilköğretim 4, 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler derslerinin, ünitelerinin dağılımı şöyledir:

Tablo I. 1. Sosyal Bilgiler Dersi 4. Sınıf Ünitelerinin Dağılımı

Üniteler	Amaç Sayısı	Öngörülen Ders Saati Sayısı	Oran %
1. Aile, Okul Ve Toplum Hayatı	32	27	25
2. Yakın Çevremiz	16	15	14
3. İlimiz Ve Bölgemizi Tanıyalım	32	39	36
4. Tarih, İlk Yurdumuz Ve Tarihte Anadolu	16	27	25
T O P L A M	96	108	100

Tablo I. 2. Sosyal Bilgiler Dersi 5. Sınıf Ünitelerinin Dağılımı

Üniteler	Amaç Sayısı	Öngörülen Ders Saati Sayısı	Oran %
1. Vatan Ve Millet	7	12	11
2. Cumhuriyete Nasıl Kavuştuk?	12	39	36
3. Güzel Yurdumuz Türkiye	31	36	33
4. İslâmiyet'in Doğuşu, Yayılışı Ve Türkler	12	21	20
T O P L A M	62	108	100

Tablo I. 3. Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Ünitelerinin Dağılımı

Üniteler	Amaç Sayısı	Öngörülen Ders Saati Sayısı	Oran %
1. Demokratik Hayat	23	18	17
2. Coğrafya Ve Dünyamız	18	18	17
3. Türkiye Tarihi	14	18	17
4. Moğollar Ve Diğer Türk Devletleri	6	12	11
5. Türkiye'miz	32	21	19
6. Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu	14	21	19
T O P L A M	107	108	100

Tablo I. 4. Sosyal Bilgiler Dersi 7. Sınıf Ünitelerinin Dağılımı

Üniteler	Amaç Sayısı	Öngörülen Ders Saati Sayısı	Oran %
1. Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri	25	24	22
2. İstanbul'un Fethi Ve Sonrası	11	18	18
3. Avrupa'da Yenilikler	5	9	8
4. 17 Ve 18. Yüzyıllarda Osmanlı Devleti	8	12	11
5. 19 Ve 20. Yüzyıllarda Osmanlı Devleti	10	12	11
6. Osmanlı Kültür Ve Uygarlığı	4	9	8
7. Yurdumuzun Komşuları Ve Türk Dünyası	23	24	22
T O P L A M	86	108	100

Yukarıda belirtilen özellikler ve ilköğretim Sosyal Bilgiler dersi ünitelerinin dağılımı itibariyle bu ders öğrenciye içinde yaşadığı topluma uyum sağlama,

çevresinde olan olayları ve olguları anlama ve geniş bir bakış açısı ile değerlendirebilme vb. birçok özelliği kazandırması bakımından önemlidir.

Ülkemizde çocukların demokratik bir Türk vatandaşı olarak haklarını ve sorumluluklarını bilmeleri, yaşamları boyunca karşılaşılabilecekleri problemler karşısında etkili çözüm yolları bulabilmelerini, geçmişleri ile bugünlerini daha kolay anlamalarını ve geleceklerini planlamalarını vb. birçok özelliği kazandırması bakımından ilköğretim sosyal bilgiler dersi önemlidir.

Ayrıca ilköğretim bölümünde de bahsettiğimiz gibi ilköğretim çağındaki çocukların bu dönemde kazandıkları ilgiler, istekler, tutumlar ve davranışlar çocuğun gelecek yaşamını şekillendirmektedir. Hatta bu dönemde kazanılan davranışların değiştirilmesi de zor olabilmektedir. Bu bilgilere göre de sosyal bilgiler eğitiminin önemi bir kat daha artmaktadır.

I. 11. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Ülkemizde ilköğretim II. kademe 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde, öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özelliklerinin başarı ve tutumlarına etkisine yönelik yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Fakat benzer konularda yapılmış çalışmalar bulunmaktadır. Literatür açısından benzerlik gösterse de araştırma evreni, araştırma örnekleme ve araştırma yöntemi açısından farklılıklar vardır.

Bu açıdan “Bilişsel Giriş Davranışları ve Duyuşsal Giriş Özellikleri” ve konumuz açısından “İlköğretim Sosyal Bilgiler Eğitimi” ile ilgili ulaşabildiğimiz araştırmaların bazıları şunlardır:

I. 11. 1. Bilişsel Giriş Davranışları İle İlgili Araştırmalar:

Mustafa Güvendi tarafından “Bilişsel Giriş Davranışları ile Akademik Başarı Arasındaki İlişki” adlı çalışmasında Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesinde Matematik Eğitimi Bölümünden mezun 87 öğrencinin bilişsel giriş davranış özellikleri ile akademik başarıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Öğrencilerin dönemler arasındaki gösterdikleri başarı, bilişsel giriş davranış özelliklerini gösterirken, 1. sınıftan 4. sınıfa kadar aldıkları notların, yani yıl sonu notlarının ortalamaları kullanılmıştır. Burada sadece öğrencilerin kendi alanları olan matematik ile ilgili derslerin başarı puanları kullanılmıştır. Fakat öğrencilerin dönem ya da sınıf başarıları hesaplanırken her dersten aldıkları notlar kullanılmıştır.

Elif Üstün ve Berrin Akman tarafından yapılan “Farklı Sosyo – Ekonomik Kökenli 6 Yaş Grubu Çocukların İlkokula Hazırlık Düzeylerinin Bir Değerlendirmesi” adlı çalışmada öğrencilerin okula başlamadan önceki hazır bulunuşluk düzeylerini tespiti yöneliktir. Farklı sosyo-ekonomik düzeyde 143 öğrenci üzerinde yapılan araştırma çocukların ilkokula başlamadaki hazır bulunuşluk seviyeleri tespit edilmiştir. Araştırma, “ An Evaluation Of Readiness For Elementary Education Of 6 Year – Old Children From Different – Socia – Economic Backgrounds” adıyla İngilizce olarak yayınlanmıştır.

Ahmet Kurnaz tarafından yapılan “ İlköğretim IV. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin Duyuşsal ve Bilişsel Giriş Davranışlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı çalışma 2002 yılında Selçuk Üniversitesi’nde Yüksek Lisans tezi olarak sunulmuştur. Çalışma 2000 – 20001 yılları eğitim – öğretim döneminde Konya ili şehir merkezi, Çumra ilçesi merkez, kasaba ve köylerinde on beş okulda öğrenim gören 607 öğrenci üzerinde yapılan bir araştırmadır. Burada öğrencilere Hayat Bilgisi Başarı Testi, Ön Test – Son Test uygulaması, Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği ve Sosyal Bilgiler Başarı Testi uygulanmıştır. Araştırma sonucunda Bilişsel Giriş Davranışları ve Duyuşsal Giriş Özelliklerinin öğrenci başarısında önemli bir etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Fitnat Kaptan ve Hünkar Korkamaz tarafından “ İlköğretim Fen Öğretmenlerinin Bilişsel Yeterlilik Düzeylerinin Sınıf İçi Performans Düzeylerine Etkisi” adlı çalışmada fen öğretmenlerinin fen öğretiminde araç – gereç kullanımı ve laboratuvar uygulamaları açısından bilişsel yeterlilik düzeylerinin sınıf içi performans düzeylerine etkisini ortaya koymaya yöneliktir. Araştırma Yozgat ilinde 32 öğretmen üzerinde betimsel yöntem kullanılarak yapılmıştır. Öğretmenlerin bilişsel yeterlik testinden aldıkları puanlar ile sınıf içi performans gözlem formundan aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

Abdülkadir Kabadayı tarafından yapılan, “ Bilişsel Öğrenme Biçimleri ve Öğrenci Merkezli Bir Yabancı Dil Öğretim Modeli Önerisi” adlı çalışmada öğrencilere daha esnek ve çoklu seçenekler sunan sınıf çalışmalarında daha etkili olmalarını sağlayacak, öğrencilerin farklı öğrenme özelliklerini ihtiva eden ve bilişsel öğrenme biçimlerinin bazı temel öğelerini gözden geçirerek öğrencilerin geleneksel ve modern yabancı dil öğretim metotlarına karşı tutumlarını tespit etmeye yöneliktir. Çalışma Konya ili merkez ilköğretim okullarının 4. ve 5. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Kümeleme yöntemi ile belirlenen Örneklem ile 16 farklı öğrenim biçimi değerlendirilmiştir. Çalışmada “Briggs – Myers Tip Göstergesi ve Yabancı Dil Öğretim Modeli Tercih Ölçeği” veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

İlhan Özgül ve Ali Uçan tarafından yapılan, “Eğitim Fakülteleri Sınıf Öğretmenliği Bölümleri Öğrencilerinin Müzik 1 Dersine Bilişsel Giriş Düzeyleri”

adlı çalışmada Türkiye’deki Üniversitelerin Eğitim Fakültelerinin Sınıf Öğretmenliği bölümlerinde okuyan öğrencilerin Müzik 1 ders program tasarısının öngördüğü bilişsel giriş düzeylerine ilişkin bir bakış açısı kazandırmaya çalışılmıştır. Elde edilen verilere göre öğrencilerin temel müzik değerleri ve okul müziği dağarcığına ilişkin bilişsel giriş davranışlarının az, düşük, yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

I. 11. 2. Duyuşsal Giriş Özellikleri İle İlgili Araştırmalar:

Ayşe Mentiş tarafından yapılan “İlköğretim I. Aşama Sosyal Bilgiler Dersi Duyuşsal Amaçlarının Gerçekleşme Düzeyinin Bazı Değişkenler açısından Değerlendirilmesi” adlı çalışma 1997 yılında Çukurova Üniversitesi’nde yüksek lisans tezi olarak sunulmuştur. Bu çalışmada duyuşsal amaçların, gerçekleşme düzeyi, cinsiyet, babanın eğitim durumu, annenin eğitim durumu, tv izleme alışkanlıkları ile ilişkileri incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda Sosyal Bilgiler duyuşsal amaçların yeterli denilebilecek düzeyde olduğu, fakat bazı değişkenler açısından farklılıklar olduğu sonucu elde edilmiştir.

M. Zahit Dirik tarafından yapılan, “ Bazı Duyuşsal Giriş Özelliklerinin Başarıya Etkisi” konulu çalışmada öğretmenlik sertifikası derslerini alan lisans öğrencilerinin “eğitimde ölçme değerlendirme” dersine ilişkin bazı duyuşsal giriş özellikleri ile başarıları arasındaki ilişki araştırılmıştır. Çalışmada araştırmacı tarafından geliştirilmiş 5 sorudan oluşan bilgi formu kullanılmıştır. Bilgi formundan elde edilen bilgiler öğrencilerin başarı puanlarıyla hazırlanan çapraz tablolarla karşılaştırılmıştır.

Özlem Sıla Çakır, Tuğba Şahin ve Baki Şahin tarafından yapılan, “ İlköğretim 6. Sınıf Fen Bilgisi Dersine İlişkin Bazı Değişkenlerin Öğrencilerin Duyuşsal Özelliklerini Açıklama Gücü” konulu çalışmada ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin Fen Bilgisi dersinde çeşitli değişkenlerin (Fen Bilgisi karne notları, Sosyal Bilgiler karne notları, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey), öğrencilerin tutum ve akademik benlik kavramlarını açıklama gücünü belirlemektir. Yapılan çalışmada Survey tipi bir çalışma olarak yapılmış, veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu, Fen Bilgisi Başarı Testi, Fen Bilgisi akademik benlik kavramı

ölçeği kullanılmıştır. Test ve ölçekler 8 farklı şehirde toplam 611 ilköğretim 6. sınıf öğrencisine uygulanmıştır.

Tülay Üstündağ tarafından yapılan, “ Duygusal Zeka – Duyuşsal Özellikler ve Yaratıcı Drama” adlı araştırmada da duygusal zeka, duyuşsal özellikler ve yaratıcı drama kavramlarının tanımlanması ve bu kavramlar arasında ilişki olup olmadığının ortaya konulmasıdır. Bu işlemlerden sonra da çalışmacı tarafından bu konuyla alakalı öneriler geliştirilmiştir.

İlhan Özgül tarafından yapılan, “ Eğitim Fakülteleri Sınıf Öğretmenliği Programı Öğrencilerinin Müzik 1 – 2 Derslerine İlişkin Duyuşsal Özelliklerinin – Tutumlarının Değerlendirilmesi” konulu araştırmasında genel müzik eğitime dayalı meslekî müzik eğitimi niteliğinde, bilişsel ve devinişsel müzik öğrenmeleriyle etkileşimde bulunan sınıf öğretmenliği programı öğrencilerinin Müzik 1 – 2 derslerine ilişkin tutumlarına – duyuşsal giriş özelliklerine bir bakış açısı kazandırmaya çalışılmıştır. Gazi Üniversitesi Kastamonu eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Programında öğrenim görmekte olan 379 öğrenciye, 2 likert 5’li dereceleme ölçeği ve iki açık uçlu soru yöneltilerek veriler toplanmıştır. Toplam verilerden öğrencilerin derslere yönelik düşüncelerinin de bir değerlendirmesi yapılmıştır.

I. 11. 3. İlköğretim Sosyal Bilgiler Eğitimi İle İlgili Araştırmalar:

Rahmi Yaman tarafından, "Türkiye Cumhuriyeti'nde İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminin Evrimi" yapılan çalışma 1999 yılında Yüzüncü Yıl Üniversitesinde Yüksek Lisans tezi olarak sunulmuştur. Çalışmada Cumhuriyetin ilk yıllarımdan (1924) günümüze kadar, programdaki yapısal değişmeler değerlendirilmiştir. Araştırma literatür tarama ve betimle yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Araştırmada değişen programlar arasındaki farklılıklar değerlendirilmiştir.

Handan Anıl tarafından yapılan, "İlköğretim Kurumlarında Uygulanan Sosyal Bilgiler Programının Değerlendirilmesi" adlı çalışma Anadolu

Üniversitesinde Yüksek Lisans tezi olarak sunulmuştur. İlköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler Programının müfettiş ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirmesi yapılmıştır. Programın amaç, içerik, ders saati, öğrenci tutumu, araç-gereç, ve değerlendirme ilkelerine göre öğretmen ve müfettişlerin görüşlerine başvurulduğu araştırmada programın kısmen yararlı ve uygun olduğu, fakat programın, amaçlar, içerik, öğretme- öğrenme süreçleri ve değerlendirme boyutları yönlerinden yeterince uygun olmadığı sonucuna varılmıştır.

Hülya Gölgesiz Gedikler tarafından yapılan , "İlköğretim Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Tarih Konularının İşlenişi" adlı çalışma 1998 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi'nde yüksek lisans tezi olarak sunulmuştur. Ders kitaplarında Tarih konularının amaç ve içerik yönünden öğrenci gelişim düzeyinin üzerinde olduğunu ortaya koyması bakımından önemlidir. Arattırma sonucunda konuların, öğrencinin bilişsel gelişim özelliklerine denk düşen ve algılamasına olanak sağlayacak elverişlilikte işlenmediği belirlenmiştir. Konuların diziliş sırasının da programdan kaynaklı olarak mantıklı bir sıra izlenmediği belirtilmiştir.

Meryem Pirinçdane tarafından yapılan, "İlköğretim I. Kademe Sosyal Bilgiler Programının Değerlendirmesi" çalışma 1997 yılında Gazi Üniversitesi'nde Yüksek Lisans tezi olarak sunulmuştur. Tarihi seyir içerisinde programlardaki amaçlar, konular ve araç-gereçler ile ilgili değişiklikleri ortaya koymuştur.

Nurettin Aydın tarafından yapılan , "İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarına İlişkin Öğretmen ve Müfettiş Görüşleri" adlı çalışma, 1995 yılında Hacettepe Üniversitesi'nde Yüksek Lisans tezi olarak sunulmuştur. İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarına İlişkin Öğretmen ve Müfettiş görüşlerine yer vermiştir. Bu araştırmada Programın geneline ilişkin görüşler, programın hedeflerine ilişkin görüşler ve programdaki eğitim durumlarına ilişkin görüşlere yer verilmiştir. Araştırma sonucunda programın ilişkin genel yargı "kararsızlık" şeklinde oluşmuştur(Aydın, 1995:50). Araştırmada "Programın öğrenci gelişimine uygunluğu" konusunda öğretmen ve

müfettişler olumsuz görüş bildirmişlerdir. Programda hedeflere ilişkin görüşler ele alındığında, her bir madde ile ilgili sonuçlar şöyledir; "Programda hedefler kazandırılabilir niteliktedir" kararsızım, "programda hedefler öğrencinin ilgi düzeyine göre düzenlenmiştir" kararsızım, "programda hedefler basitten karmaşığa, kolaydan zora doğru sıralanmıştır" kararsızım, "Programda hedefler öğrenci seviyesine uygundur" katılmıyorum, sonuçlarına ulaşılmıştır.

Ethem Nazif Beyazıtöğlu tarafından yapılan, "İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Öngörülen Kavramların Kazandırılma Düzeyi" konulu çalışma 1991 yılında Hacettepe Üniversitesi'nde Yüksek Lisans tezi olarak sunulmuştur. Bilgi ve kavrama düzeyinde kavramların kazanılma ve öğrenci açısından kalıcılık düzeyi araştırılmıştır. Her iki basamakta da öğrenme ve kalıcılığın düşük bir düzeyde olsa bile gerçekleştiğı tespit edilmiştir.

Rüştü Yeşil tarafından hazırlanan, "Sosyal Bilgiler Programının Niteliğı" konulu çalışma 1996 yılında Selçuk Üniversitesi'nde yüksek lisans tezi olarak sunulmuştur. Tarihi seyri içinde programda meydana gelen konu ve ders değişiklikleri, ilköğretim I. Kademedeki II. Kademeğe geçiş ve programın unsurları açısından değerlendirmesini yapılmıştır. Bu kapsamda program amaçları, konular, işlenişte kullanılan metot ve teknikler, araç-gereçler ve değerlendirme öğelerinin yukarıda belirtilen boyutlar açısından değerlendirilmesine değinilmiştir.

II. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni ve örnekleme, veri toplama araçları ile toplanan verilerin değerlendirilmesinde kullanılan istatistiksel yöntemler üzerinde durulmuştur.

II. 1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırma, ilişkisel tarama modeliyle gerçekleştirilmiştir. Araştırma sürecinde yerli ve yabancı literatür gözden geçirilmiştir. Araştırma kapsamına alınan örneklemin görüşleri ise, belli bir zaman kesitindeki durumu saptamaya yöneliktir.

II. 2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu araştırmanın evreni, Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı İlköğretim okullarında öğrenim gören 6. ve 7. Sınıf öğrencileridir. Araştırma örnekleminin belirlenmesinde adı geçen İldeki tüm ilköğretim okulları listelenmiş, daha sonra Random usulü 7 tane okul seçilmiştir.

Araştırmanın örneklemini oluşturan öğrencilerin okullara, sınıf düzeylerine, cinsiyetlerine ve yaşlarına göre dağılımları Tablo 2.1, Tablo 2.2, Tablo 2.3, Tablo 2.4,'de verilmiştir.

Tablo II. 1. Öğrencilerin Okullara Göre Dağılımı

Okul	N	%
Meram İlköğretim Okulu	60	10
Şükrü Doruk İlköğretim Okulu	90	15
İhsaniye İlköğretim Okulu	120	20
Alaaddin İlköğretim Okulu	60	10
Dere Zafer İlköğretim Okulu	90	15
Cemal Tural İlköğretim Okulu	60	10
Mareşal Mustafa Kemal İlköğretim Okulu	120	20
Toplam	600	100

Araştırma kapsamına alınan ve hakkında bilgi toplanan öğrencilerin, % 10'u Meram İlköğretim Okulu, % 15'i Şükrü Doruk İlköğretim Okulu, %20'si İhsaniye İlköğretim Okulu, % 10'u Alaaddin İlköğretim Okulu, % 15'i Dere Zafer İlköğretim Okulu, % 10'u Cemal Tural İlköğretim Okulu, % 20'si Mareşal Mustafa Kemal İlköğretim Okulu öğrencilerinden oluşmuştur.

Tablo II. 2. Araştırma Kapsamına Alınan ve Hakkında Bilgi Toplanan Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımları

CİNSİYET	N	%
Kız	318	53,0
Erkek	282	47,0
Toplam	600	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin toplam sayısı 600'dür. Cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin %53,'ü kız, %47'si erkektir.

Tablo II. 3. Araştırma Kapsamına Alınan ve Hakkında Bilgi Toplanan Öğrencilerin Sınıf Değişkenine Göre Dağılımları

Sınıf	N	%
6. sınıf	300	50,0
7. sınıf	300	50,0
Toplam	600	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin %50'si 6. Sınıf; %50'si de 7. Sınıf öğrencisidirler.

Tablo II. 4. Araştırma Kapsamına Alınan ve Hakkında Bilgi Toplanan Öğrencilerin Yaş Değişkenine Göre Dağılımları

Yaş	N	%
12,00	201	33,5
13,00	311	51,8
14,00	88	14,7
Toplam	600	100,0

Araştırmaya katılan 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin yaşlarının dağılımı Tablo 2.4’de görüldüğü gibi; 12 yaşındaki öğrenci sayısı 201 olup bunların oranı %33,5’tir. 13 yaşındaki öğrencilerin sayısı 311 olup % 51.8’lik bir orana sahiptirler. 14 yaşındaki öğrencilerin sayısı da 88 olup 600 öğrenci içindeki oranları %14,7’dir.

II. 3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu araştırmada gerekli bilgileri toplamak amacıyla, Kişisel Bilgi Formu ve Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum ölçeği kullanılmıştır. Öğrencilerin bir önceki yıla ait Sosyal Bilgiler Dersi yıl sonu notları Bilişsel Giriş Davranış Özellikleri için okul idaresinden elde edilmiştir. Sosyal bilgiler Dersi Tutum Ölçeği sonuçları ise Duyuşsal Giriş Özelliği olarak değerlendirmeye alınmıştır.

II. 3. 1. Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği

Araştırmacı tarafından geliştirilen Sosyal Bilgiler Dersine yönelik tutum ölçeği hazırlanmış, geliştirilmiş, denenmiş ve uygulanmıştır.

Sosyal bilgiler tutum ölçeği için önce, yarısı olumlu diğer yarısı olumsuz tutumu yansıtacak 28 cümle hazırlanmıştır. Bunlar, ilköğretim okullarında görevli üç sosyal bilgiler öğretmeni ve alan uzmanları tarafından incelenmiş, bu inceleme sonuçlarına göre ilk eleme ve düzeltmeler yapılmıştır.

İnceleme ve geliştirmeler sonunda, Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği için 30 cümle seçilmiş, bunlardan oluşturulan deneme formları Mareşal Mustafa Kemal İÖÖ. 6. ve 7. sınıf öğrencilerinden oluşan toplam 95 kişilik bir gruba uygulanmıştır. Uygulama, sınıf öğretmenleri ve araştırıcı tarafından yapılmıştır. Her sınıftaki uygulamada sınıfın öğretmeni ile araştırıcı hazır bulunmuştur. Açıklamalar araştırıcı tarafından yapılmış, öğretmen gerekli motivasyonu ve düzeni sağlamaya çalışmıştır.

Tutum ölçeğinin uygulamasından elde edilen sonuçlar, faktör analizine tabi tutulmuştur. Seçilmiş cümleler için faktör analizi yapılmış, bu analizde birinci faktör yükü 0,40 veya daha büyük olan cümleler seçilerek, 15'i olumlu 15'i olumsuz tutumu yansıtacak 30 cümle bulunan tutum ölçeği elde edilmiştir.

Bu araştırmada kullanılmak amacıyla geliştirilen tutum ölçeğiyle ilgili bazı bilgiler şöyledir: Tüm grup üzerinde yapılan analiz sonuçları, tek faktörle açıklanabilen varyans oranının Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği için 45 olduğunu göstermiştir. Bu ölçek için hesaplanan alfa katsayısı ise 0,84'dür. Bu değer, tutum ölçeğinin tek boyutlu, güvenilirlik ve geçerlik bakımlarından yeterli sayılabilecek Likert tipi bir ölçek olduğunu göstermektedir.

II. 4. VERİLERİN ANALİZİ (İSTATİSTİKSEL TEKNİKLER)

Araştırmada, istatistiksel teknik olarak Korelasyon (r), t testi ve varyans analizi (Anova) kullanılmıştır. Öğrencilerin Bilişsel ve duyuşsal giriş özellikleri ile başarı düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla Korelasyon tekniği kullanılmıştır. Öğrencilerin cinsiyetlerine ve sınıf düzeylerine göre başarı düzeylerinin farklılaşma durumu t testi ile analiz edilmiştir. Öğrencilerin yaşlarına göre başarı düzeylerinin farklılaşma durumu f testi (Anova) ile test edilmiştir. İstatistiksel analizler bilgisayar ortamında SPSS. 11 programıyla yapılmıştır.

III. BÖLÜM

BULGULAR BE YORUM

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine ilişkin toplanan veriler uygun istatistiksel tekniklerle analiz edilmiş ve tablolar halinde sunulmuştur.

1. Öğrencilerin Sosyal bilgiler dersi bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özellikleri ile başarıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Sosyal bilgiler dersi bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özellikleri ile Öğrencilerin başarı puanları arasındaki ilişki Pearson korelasyon tekniği ile analiz edilmiştir. Yapılan analize ilişkin sonuçlar Tablo 3.1’de verilmiştir.

Tablo III. 1. Sosyal Bilgiler Dersi Bilişsel ve Duyuşsal Giriş Davranış Özellikleri İle Öğrencilerin Başarı Puanları Arasındaki İlişki

		Başarı
Bilişsel	Pearson Correlation	,385*
	Sig. (2-tailed)	,001
Duyuşsal	Pearson Correlation	,780*
	Sig. (2-tailed)	,001

*p<0,01

Tablo 3.1 incelendiğinde öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özellikleri ile başarı puanları arasında hesaplanan korelasyon değerleri ($r_{\text{bilişsel-başarı}}=,385$ ve $r_{\text{duyuşsal-başarı}}=,780$), 0,01 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sonuca göre öğrencilerin sosyal bilgiler dersindeki bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özellikleri ile dersteki başarılarının aynı oranda arttığı görülmektedir.

2. Öğrencilerin Sosyal bilgiler dersi bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özellikleri başarılarını ne oranda etkilemektedir?

Sosyal bilgiler dersi bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özelliklerinin, öğrencilerin başarılarına etkisi çoklu regresyon analizi tekniğiyle analiz edilmiştir. Bu analize ilişkin sonuçlar Tablo 3.2’de verilmiştir.

Tablo III. 2. Sosyal Bilgiler Dersi Bilişsel ve Duyuşsal Giriş Davranış Özelliklerinin Öğrencilerin Başarı Puanları Üzerindeki Etkisi

Model	R	R ²	F	p
1	,790	,625	496,93	,001

Yordayıcılar: Duyuşsal ve Bilişsel
Bağımlı Değişken : Başarı

Tablo 3.2’de öğrencilerin sosyal bilgiler dersi bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özelliklerinin, sosyal bilgiler dersi başarıları üzerindeki etkisi görülmektedir. Hesaplanan regresyon değeri (,790) 0,001 düzeyinde anlamlı bir etkiyi ifade etmektedir. Buna göre öğrencilerin sosyal bilgiler dersi bilişsel ve duyuşsal giriş davranışları, bu dersteki başarı değişkeninin %62’sini açıklamaktadır. Diğer bir ifadeyle öğrencilerin sosyal bilgiler dersindeki başarılarının %62’si bu dersteki bilişsel ve duyuşsal giriş özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Bilişsel ve Duyuşsal giriş davranış özelliklerinin başarı üzerindeki etkisi Tablo 3.3’de verilmiştir.

Tablo III. 3. Bilişsel ve Duyuşsal Giriş Özelliklerinin Sosyal Bilgiler Dersi Başarıları Üzerindeki Etkisi

	β	Standart Hata	t	p.
Bilişsel	0,131	0,026	5,001	0,001
Duyuşsal	0,002	0,001	27,523	0,001

Bağımlı Değişken: Başarı

Tablo 3.3’e göre Bilişsel ve duyuşsal giriş özelliklerinin her ikisinin de öğrencilerin başarı düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi vardır. Bu sonuca göre gerek

bilişsel gerekse duyuşsal giriş davranış düzeyleri yüksek öğrencilerin ilgili derse ait başarı puanları da yüksektir.

3. Öğrencilerin Bilişsel ve Duyuşsal giriş davranış özellikleri, okudukları sınıfa göre farklılaşmakta mıdır?

Öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özelliklerinin, okudukları sınıf düzeyine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla t testi yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin sonuçlar Tablo 3.4.'de verilmiştir.

Tablo III. 4. Öğrencilerin Okudukları Sınıf Düzeyine Göre, Sosyal Bilgiler Dersi Bilişsel ve Duyuşsal Giriş Davranış Özelliklerine İlişkin t Testi Sonuçları

	Sınıf	N	\bar{X}	Std. sapma	t	p
Bilişsel	6. sınıf	300	4,2033	,99933	5,175*	0,001
	7. sınıf	300	3,7533	1,12697		
Duyuşsal	6. sınıf	300	110,6967	31,22876	3,725*	0,001
	7. sınıf	300	100,7167	34,33169		

*p<0,01

Tablo 3.4' de 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özelliklerinin farklılaşma durumu görülmektedir. Öğrencilerin okudukları sınıf düzeyine göre bilişsel giriş davranış özellikleri puan ortalamalarının 6. sınıflar için $\bar{X} = 4,2033$, 7. sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarının ise $\bar{X} = 3,7533$ olduğu görülmektedir. Ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını ortaya koymak amacıyla hesaplanan t değeri (t=5,175, p<0,001) 0,001 düzeyinde iki grup arasındaki farkın anlamlı olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Bu sonuca göre 6. sınıf öğrencilerinin bilişsel giriş davranış özellikleri 7. sınıf öğrencilerinin bilişsel giriş davranış özelliklerinden yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

6. ve 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi duyuşsal giriş davranış puan ortalamalarına bakıldığında 6. sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarının ($\bar{X}=110,6967$), 7. sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarının ise ($\bar{X}=100,7167$) olduğu Tablo 3.4'den anlaşılmaktadır. Grupların duyuşsal giriş davranış puan ortalamaları arasındaki bu farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan t değeri ise ($t=3,725$) olarak bulunmuştur. Bu sonuç 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi duyuşsal giriş davranışlarının 0,001 manidarlık düzeyinde anlamlı bir şekilde farklılaştığını ortaya koymaktadır. Bu sonuca göre 6. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi duyuşsal giriş davranışları 7. sınıf öğrencilerine kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle 6. sınıf öğrencileri, 7. sınıf öğrencilerine kıyasla sosyal bilgiler dersine yönelik daha olumlu bir tutum sergilemişlerdir.

4. Öğrencilerin Bilişsel ve Duyuşsal giriş davranış özellikleri, cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?

Öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özelliklerinin, cinsiyetlerine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla t testi yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin sonuçlar Tablo 3.5.'de verilmiştir.

Tablo III. 5. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre, Sosyal Bilgiler Dersi Bilişsel ve Duyuşsal Giriş Davranış Özelliklerine İlişkin t Testi Sonuçları

	Sınıf	N	\bar{X}	Std. sapma	t	P
Bilişsel	Kız	318	4,0157	1,09042	0,894	0,372
	Erkek	282	3,9362	1,08508		
Duyuşsal	Kız	318	107,6950	32,97382	0,519	0,119
	Erkek	282	103,4645	33,30096		

* $p<0,05$

Tablo 3.5 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre sosyal bilgiler dersi bilişsel giriş davranış özellikleri puan ortalamalarının kızlarda ($\bar{X}=4,0157$), erkeklerde ise ($\bar{X}=3,9362$) olduğu görülmektedir. Kız ve erkek öğrencilerin sosyal bilgiler dersi bilişsel giriş davranış puanları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan t değeri ($t=0,894$) olarak bulunmuştur.

Hesaplanan bu değer iki grup ortalaması arasındaki farkın 0.05 manidarlık düzeyinde anlamlı bir fark olmadığını ifade etmektedir. Bu sonuca göre kız ve erkek öğrencilerin sosyal bilgiler dersi bilişsel giriş davranışlarının kız öğrenciler lehine küçük bir fark olmasına rağmen anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır.

Kız ve erkek öğrencilerin sosyal bilgiler dersi duyuşsal giriş davranış puan ortalamalarına bakıldığında kız öğrencilerin puan ortalamalarının ($\bar{X}=107,6950$), erkek öğrencilerin puan ortalamalarının ise ($\bar{X}=103,4645$) olduğu Tablo 3.5'den anlaşılmaktadır. Grupların duyuşsal giriş davranış puan ortalamaları arasındaki bu farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan t değeri ise ($t=0,519$) olarak bulunmuştur. Hesaplanan bu değer iki grup ortalaması arasındaki farkın 0.05 manidarlık düzeyinde anlamlı bir fark olmadığını ifade etmektedir. Bu sonuca göre kız ve erkek öğrencilerin sosyal bilgiler dersi duyuşsal giriş davranışlarının kız öğrenciler lehine küçük bir fark olmasına rağmen anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır.

5. Öğrencilerin Bilişsel ve Duyuşsal giriş davranış özellikleri, yaşlarına göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin yaş gruplarına göre sosyal bilgiler dersi bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özelliklerinin farklılaşma durumu f testi ile analiz edilmiş olup analiz sonuçları Tablo 3.6 ve Tablo 3.7'de verilmiştir.

Tablo III. 6. Öğrencilerin Yaşlarına Göre Bilişsel ve Duyuşsal Giriş Davranış Özelliklerine Ait Frekans, Ortalama ve Standart Sapmaları

	Yaş	N	\bar{X}	Std. sapma
Bilişsel	12	201	4,2488	,96841
	13	311	3,8553	1,11946
	14	88	3,7955	1,12607
Duyuşsal	12	201	111,2886	30,96234
	13	311	103,9968	34,11655
	14	88	99,0000	33,09200

Tablo 3.6 incelendiğinde sosyal bilgiler dersi bilişsel giriş davranışına ait en yüksek ortalamanın 12 yaş grubundaki öğrencilere ait olduğu görülmektedir. Bunları sırasıyla 13 yaş ve 14 yaş grubundaki öğrenciler izlemektedir. Duyuşsal giriş davranış özellikleri puan ortalaması açısından bakıldığında da en yüksek ortalamanın yine 12 yaş grubundaki öğrencilere ait olduğu, bunları sırasıyla 13 ve 14 yaş grubundaki öğrencilerin izlediği Tablo 3.6'daki bulgulardan anlaşılmaktadır. Grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığına ilişkin yapılan f testi sonuçları Tablo 3.7'de verilmiştir.

Tablo III. 7. Öğrencilerin Yaşlarına Göre Bilişsel ve Duyuşsal Giriş Davranış Özelliklerine Ait f Testi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Karelerin Toplamı	Df	Karelerin Ortalaması	f	p
Bilişsel	Gruplar Arası	22,349	2	11,175	9,720*	,001
	Grup içi	686,369	597	1,150		
	Toplam	708,718	599			
Duyuşsal	Gruplar Arası	11130,113	2	5565,056	5,128**	,006
	Grup içi	647826,260	597	1085,136		
	Toplam	658956,373	599			

*p<0,01, **p<0,05

Tablo 3.7.'deki bulgulara göre, öğrencilerin yaşlarına göre sosyal bilgiler dersi bilişsel giriş davranışlarındaki farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla hesaplanan f değeri ($f=9,720$, $p<,001$) 0,001 manidarlık düzeyinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu ortaya koymaktadır. Aynı şekilde öğrencilerin yaşlarına göre sosyal bilgiler dersi duyuşsal giriş davranışlarındaki farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla hesaplanan f değeri de ($f=5,128$, $p<0,05$) 0,05 manidarlık düzeyinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu ortaya koymaktadır. Her iki boyutta da gruplar arasındaki farkın hangi grup lehine olduğunu ortaya koymak amacıyla yapılan Tukey testi sonuçları Tablo 3.8'de verilmiştir.

Tablo III. 8. Öğrencilerin Yaşlarına Göre Bilişsel ve Duyuşsal Giriş Davranışlarına Ait Tukey Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	(I) YAŞ	(J) YAŞ	Ort. Arası Fark (I-J)	p
Bilişsel	12	13	,3935*	0,000
	12	14	,4533*	0,003
Duyuşsal	12	13	7,2918*	0,039
	12	14	12,2886*	0,010

Sosyal bilgiler dersi hem bilişsel hem de duyuşsal giriş davranış özellikleri açısından gruplar arasındaki farklılaşmanın 12 yaş grubundaki öğrenciler lehine olduğu Tablo 3.8’de görülmektedir. Tablo 3.8 incelendiğinde 12 yaş grubundaki öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal giriş davranışları ortalamalarının 13 yaş ve 14 yaş grubundaki öğrencilerden önemli düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre 12 yaş grubundaki öğrencilerin 13 ve 14 yaş grubundaki öğrencilere kıyasla sosyal bilgiler dersine yönelik daha olumlu bir tutum sergiledikleri anlaşılmaktadır.

IV. BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇLAR VE ÖNERİLER

IV. 1. TARTIŞMA

Geçtiğimiz yüzyılın özellikle ikinci yarısından itibaren fen ve teknolojiadaki ilerlemeler dünyanın yapısını hızlı bir şekilde değiştirmiştir. Bu gelişme ve değişimler haliyle insanoğlunu ilgilendiren her alanı da etkilemiştir. Birey olarak insanın düşünce yapısını, kültürel yaşamını etkilemiş, gelecek neslin bu değişme ve gelişmelere nasıl uyum sağlayabileceği ve katkıda bulunabileceği, bu değişme ve gelişmelere göre nasıl bir eğitim programı ile yetiştirilebilecekleri sorularının cevapları aranmaya başlanmıştır. Bu durum öğretim programlarının yeniden ele alınması, bugünün değişen koşulları ve geleceğin gereksinimlerinin dikkate alınarak şimdiki neslin buna göre yetiştirilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Dünya üzerindeki her devlet kendi mevcudiyetinin devamlılığı için gelecek neslin eğitime önem vermektedir. Çünkü yetişen nesil gelecekte kendi ülkelerinin yöneticileri konumuna gelecektir.

Bu durumu göz ardı etmeyen her ülke kendi sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel yapısına göre, evrensel değerleri göz önüne alarak kendi eğitim programlarını yapmaktadırlar. Amaç da tabii ki nitelikli insan yetiştirmektir.

Bir toplumda bütün kurumlar dolaylı veya doğrudan eğitimle ilgilidir. Bu nedenle gerek eğitimin bütünü ile gerekse belirli bir yönü ile ilgili kurumları ayırt etmek oldukça güçtür. Yani eğitim hem kurumsal hem de bireysel olarak hayatın vazgeçilmez bir parçasıdır.

Bilindiği gibi eğitim yaşanan toplum içinde formal ya da informal olarak alınır. İnfomal eğitim özellikle aile, sosyal çevre vb. genellikle kültüre has bilgilerdir. Formal eğitim ise “ bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci” (Ertürk, 1991: 13) olarak tanımlanabilir. Formal eğitim bütün insanlar üzerinde bilgi birikimine ve davranış

kazanımı açısından büyük etkilere sahip kurumlar olan okullarda verilir. Bizim için önemli olan okullarda verilen eğitimin kalitesidir. Eğitim – öğretimin kalitesi ne kadar yüksek olursa, bu eğitimi alan birey olan öğrenci başarısı da o kadar yüksek olacaktır.

Öğretim açısından öğrenci başarısını etkileyen birçok faktör vardır. Bunlar zekâ, sosyo-ekonomik çevre, eğitim – öğretim programın niteliği, sınıf ve okul ortamı, öğrencinin anlama ve kavrama gücü, öğrencinin yeni öğrenilen ünite veya konuya karşı gerekli ön öğrenmelere sahip olmaması, öğrencinin belli bir derse ya da özel olarak konuya karşı ilgisiz olması vb. gibi pek çok etken vardır. Çalışmamız açısından da öğrencinin bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özelliklerini mevcut zaman içinde değiştirilmesi kolay olan faktörlerdendir. Fakat olumsuz yönde olan bir değişmeyi ileriki yıllarda telafi etmek zorlaşabilmektedir.

Aynı eğitimi alan öğrencilerin eşit oranda bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özelliklerine sahip olmaları beklenemez. Son yıllarda çocukların verimli öğrenmesi hakkındaki araştırma çabaları, öğrenme sürecini şekillendiren etkenlerin daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla, öğrenciler arasında var olan bireysel farklılıkları ortaya çıkarma üzerine odaklanmıştır. Bu süreç içerisinde bugünkü öğretmenlerin alabildikleri her türlü yardıma ihtiyaçları söz konusudur. Öğretmenlerin, sınıfı yönetmelerinde, program geliştirebilmelerinde, eğitim ve öğretimi verimli hale getirebilmelerindeki en önemli unsurlardan bir tanesi de öğrencilerin farklı öğrenme biçimleridir (Kabadayı, 2001: 30).

Özellikle öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal giriş davranışları en üst seviyede tutulmalıdır. Tabi ki bu durumda öğrencilerin hem derse olan ilgileri aratacağı gibi paralel olarak da başarıları artacaktır.

Eğitim açısından da bakıldığı zaman öncelikli olarak öğrenci de bulunması gereken, belli bir konu veya üniteye karşı bilişsel giriş davranış özelliklerinin niteliğidir. Öğrenci başarısı açısından ihtiyaç duyulan gerekli bilişsel yapılar oluşturularak öğrencilere yeterli zamanın verilmesidir. Bloom'a göre bilişsel giriş

davranışları öğrenci başarısında % 50 etkiye sahiptir. Çünkü her öğrenme faaliyetinde ön öğrenme kaçınılmazdır (Bloom, 1979, Özçelik : 47).

Eğitimde öğrenci başarısı, temelde alınan bilgi birikimler sonraki dönemlerde alınacak olan bilgi ve birikimlere hazır bulunuşluk bakımından bir ön öğrenme aşamasını belirleyecektir. Yapılan araştırmalar, öğretimin başında yüksek bilişsel giriş davranışlarına sahip olan öğrencilerin, sonraki dönemlerde benzer öğretim programlarının öğrenilmesinde daha başarılı olduklarını ortaya koymuştur (Kurnaz, 2002: 92).

Öğrenci başarısında önemli faktörlerden biri de öğrencinin herhangi bir ünite veya konuya karşı duyduğu ilgi, istek ve tutumdur. Yani duyuşsal giriş özelliklerinin yüksek olmasıdır. Bloom'a göre, duyuşsal giriş özellikleri öğrencilerin başarısını % 25 oranında etkilemektedir. Bir konunun ya da ünitenin öğrenci tarafından hoşlanılması, ilginç veya öğrenilmeye değer bulunması öğrenciyi çalışmaya, araştırmaya ve derse etkin bir şekilde katılmaya teşvik edecektir. Bu durumda öğrenci başarı da artacaktır.

Yaptığımız araştırmada ilköğretim ikinci kademe 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin bilişsel giriş davranış özellikleri ve bu derse karşı öğrencilerin tutumları (duyuşsal giriş özellikleri) başarılarına olan etkisi incelenmiştir. Sosyal Bilgiler dersi, ilköğretim I., II. ve III. sınıflarında hayat bilgisi dersi ile başlayıp, IV. Sınıftan VII. sınıfa kadar sosyal bilgiler adı ile devam etmektedir. Öyle görülüyor ki araştırmamızın konusunu teşkil eden VI. ve VII. sınıf sosyal bilgiler derslerinin ön öğrenme veya öğrencilerin bilişsel özelliklerinin belirlendiği dönemi hayat bilgisi dersi teşkil etmektedir. Bu derste öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özellikleri ne kadar yüksek tutulursa, öğrencilerin ileriki yıllarda görecekları sosyal bilgiler dersi ya da konu açısından benzerlik gösteren diğer derslerin öğrenme faaliyetleri, çaba ve zaman açısından, o kadar kolay olacaktır. Bu durum hem öğretim faaliyetinin kalitesini artırdığı gibi öğrenci açısından da faydalı olacaktır.

Bu durum sadece sınıflar arası bilişsel ve duyuşsal giriş davranışlarının belirlenmesi ya da yüksek tutulması ile sınırlanmamalıdır. Aynı dönem içerisinde üniteler arası bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özelliklerinin de yüksek tutulması gerekir. Böylelikle sınıf içinde farklı bilişsel ve duyuşsal seviyelere sahip öğrenciler arasındaki farkı da azaltacaktır.

Araştırmamız açısından, 2002 yılında Konya ili merkez ve Çumra ilçesi merkez kasaba ve köylerinde, İlköğretim IV. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin Duyuşsal ve Bilişsel Giriş Davranışlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi adlı çalışma sonucunda da bilişsel giriş davranışları ve duyuşsal giriş özelliklerinin öğrenci başarısında önemli bir etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır

Mentiş tarafından 1997 yılında yapılan, İlköğretim I. Aşama Sosyal Bilgiler Dersi Duyuşsal Amaçlarının Gerçekleşme Düzeyinin Bazı Değişkenler açısından Değerlendirilmesi adlı çalışmada da sosyal bilgiler duyuşsal amaçların yeterli denilebilecek düzeyde olduğu, fakat bazı değişkenler açısından farklılıklar olduğu sonucuna varılmıştır.

. Başarıda bu kadar etkili olan giriş davranış özellikleri, öğrencilerin kendi niteliklerine uygun ve eğitimde fırsat eşitliği ilkesi ile de etkili bir şekilde kullanılabilir. Öğretim faaliyetleri öğrencinin var olan bilgisinden hareketle yeni bilgilerin öğretilmesi ve pekiştirilmesi şeklinde sürdürülmelidir.

Bu durumda eğitimcilerin ilk yapması gereken öğrencilerin ön öğrenmelerinin tespit etmek ve sonraki konulara ya da sınıflara yönelik olarak da öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerini yüksek tutmaya çalışmaktır. Eğitim – öğretim yılı başında hazırlanan plan ve programlarda da bu durumu göz önünde bulundurmaları gerekmektedir. Öğrenciler hazırlanan plan ve programlar hakkında bilgilendirilerek, onların olumlu tutum içinde olmaları sağlanmalıdır.

IV. 2. SONUÇLAR

1. Öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özellikleri ile başarı puanları arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu sonucu bulunmuştur. Bu sonuca göre öğrencilerin sosyal bilgiler dersindeki bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özellikleri ile dersteki başarılarının aynı oranda arttığı görülmektedir.

2. Sosyal bilgiler dersi bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özelliklerinin, öğrencilerin başarılarına etkisi çoklu regresyon analizi tekniğiyle analiz edilmiştir. Hesaplanan regresyon değeri 0,01 düzeyinde anlamlı bir etkiyi ifade etmektedir. Buna göre öğrencilerin sosyal bilgiler dersi bilişsel ve duyuşsal giriş davranışları, bu dersteki başarı değişkeninin %62'sini açıklamaktadır. Diğer bir ifadeyle öğrencilerin sosyal bilgiler dersindeki başarılarının %62'si bu dersteki bilişsel ve duyuşsal giriş özelliklerinden kaynaklanmaktadır.

3. Öğrencilerin okudukları sınıf düzeyine göre bilişsel giriş davranış özellikleri puan ortalamalarının 6. sınıfların puan ortalamasının 7. sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarından yüksek olduğu, iki grup arasındaki farkın ise 0,01 manidarlık düzeyinde anlamlı olduğu sonucu bulunmuştur. Bu sonuca göre 6. sınıf öğrencilerinin bilişsel giriş davranış özellikleri 7. sınıf öğrencilerinin bilişsel giriş davranış özelliklerinden yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

4. Öğrencilerin okudukları sınıf düzeyine göre duyuşsal giriş davranış özellikleri puan ortalamalarının 6. sınıfların puan ortalamasının 7. sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarından yüksek olduğu, iki grup arasındaki farkın ise 0,001 manidarlık düzeyinde anlamlı olduğu sonucu bulunmuştur. Bu sonuca göre 6. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi duyuşsal giriş davranışları 7. sınıf öğrencilerine kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle 6. sınıf öğrencileri, 7. sınıf öğrencilerine kıyasla sosyal bilgiler dersine yönelik daha olumlu bir tutum sergilemişlerdir.

5. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre sosyal bilgiler dersi bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özellikleri puan ortalamalarının kızlarda, erkeklere kıyasla yüksek olduğu ancak gruplar arasındaki bu puan farkının 0,05 manidarlık düzeyinde anlamlı olmadığı sonucu bulunmuştur. Bu sonuca göre kız ve erkek öğrencilerin sosyal bilgiler dersi bilişsel ve duyuşsal giriş davranışlarının kız öğrenciler lehine küçük bir fark olmasına rağmen anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır.

6. Sosyal bilgiler dersi hem bilişsel hem de duyuşsal giriş davranış özellikleri açısından gruplar arasındaki farklılaşmanın 12 yaş grubundaki öğrenciler lehine olduğu sonucu bulunmuştur. Bu sonuca göre 12 yaş grubundaki öğrencilerin 13 ve 14 yaş grubundaki öğrencilere kıyasla sosyal bilgiler dersine yönelik daha olumlu bir tutum sergiledikleri anlaşılmaktadır.

IV. 3. ÖNERİLER

İlköğretim II. kademe 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde, öğrencilerin Bilişsel ve Duyuşsal Giriş Davranış Özelliklerinin Başarılarına Etkisi'nin değerlendirildiği bu araştırma sonucunda elde edilen bulgular ve yapılan yorumlar neticesinde, öğretim faaliyetlerinin öğrenci başarısını artıracak şekilde yapılandırılması amacıyla şu öneriler sunulabilir;

1. Sosyal Bilgiler dersinde öğrenci başarısının artırılabilmesi için öğrencilere bilişsel ve duyuşsal giriş davranışları en üst düzeyde kazandırılmalıdır. Yaptığımız araştırmada da öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özellikleri ile başarı puanları arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu sonucu bulunmuştur. Öğrencinin her ders ve ünitenin başlangıcında konuları daha iyi anlayabilmeleri ve kavrayabilmeleri için önce mevcut bilgi düzeyine bakılmalı, yeterli düzeyde değilse seviyeyi yükseltmek ve konuları anlayabilecek hale getirmek için gerekli ön çalışma ve hazırlıklar yapılmalıdır.

2. Öğrenmenin iki önemli boyutu olan Bilişsel ve Duyuşsal Giriş Davranış Özellikleri üzerinde titizlikle durulmalı, eğitim – öğretimin her kademesinde kesinlikle uygulanarak elde edilen sonuçlara göre programların hazırlanması gerekmektedir. Yaptığımız araştırmada da öğrencilerin sosyal bilgiler dersi bilişsel ve duyuşsal giriş davranışları, bu dersteki başarı değişkeninin %62'sini açıklamaktadır. Diğer bir ifadeyle öğrencilerin sosyal bilgiler dersindeki başarılarının %62'si bu dersteki bilişsel ve duyuşsal giriş özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Kanımızca, yaptığımız çalışmada elde ettiğimiz sonuçlar kadar olmasa da öğrencilerin diğer dersleri açısından da bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özelliklerinin başarıları üzerinde etkisi olacaktır.

3. Her ders için hazırlanan programlar dersi görececek olan öğrencilerin yaşları ve sınıfları dikkate alınarak hazırlanmalıdır. Çünkü öğrencilerin hem yaşları gereği hem de sınıfları gereği bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özellikleri farklılıklar gösterebilmektedir. Sosyal bilgiler dersi için yaptığımız araştırmada öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özellikleri bakımından öğrencilerin hem sınıf

olarak hem de yaş olarak anlamlı bir ilişki ortaya çıkmıştır. Araştırmamızın sonuna göre 6. sınıf öğrencilerinin bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özellikleri 7. sınıf öğrencilerinin bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özelliklerinden yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Buna mukabil 12 yaşındaki öğrenciler sosyal bilgiler dersine karşı gerek 13 gerekse 14 yaşındaki öğrencilere göre daha olumlu tutum sergilemişlerdir.

4. Eğitim – öğretim yılı başında her ders için hazırlanan programlarda yer alan üniteler ve konular öğrencilere söylenmeli, öğrencilerin gerekli bilişsel giriş davranışları kazanarak ön hazırlık yapmaları sağlanmalıdır.

5. Öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özelliklerini yüksek tutabilmek için, eğitim – öğretim mümkün olabildiğince bireyselleştirilmelidir. Çünkü her öğrencinin her üniteye karşı bilgi birikimi ile ilgi, istek ve tutumu aynı değildir.

6. Yeni bir konu ya da üniteye başlamadan önce öğrencilerin bu konu veya ünite hakkındaki tutumları belirlenmeli, öğrencideki mevcut ön yargılar kaldırılmalıdır.

7. Eğitimin her kademesinde yer alan öğretmenlerimize, öğrencilerin öğrenme farklılıkları, bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özellikleri üzerine hizmet içi eğitim seminerleri düzenlenmelidir. Bilişsel ve duyuşsal giriş davranış özellikleri yaptığımız araştırmada da gördüğümüz gibi öğrenci başarısını olumlu yönde etkilemektedir.

8. Öğrencilere ders ile ilgili yazılı ve görsel kaynaklar, ders araç – gereçleri tanıtılmalı, öğrencilerin bunları incelemelerine ve etkili biçimde kullanmalarına imkan sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

AKYÜZ, Y.(2001), **Türk Eğitim Tarihi**, 8.Baskı, İstanbul : Alfa Yayıncılık-Melisa Matbaacılık.

ALICIGÜZEL, İ.(1999), **Çağdaş Okulda Eğitim ve Öğretim**, 2. Baskı, İstanbul : Sistem Yayıncılık.

ANIL, H., (1999), **İlköğretim Kurumlarında Uygulanan Sosyal Bilgiler Programının Değerlendirilmesi**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

ARKONAÇ, S., (1998), **Sosyal Psikoloji**, İstanbul: Alfa Yayınları.

AYDIN, A., (2000), **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**, 2. Baskı, İstanbul: Alfa Basım Yayıncılık.

AYDINER, N., (1995), **İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarına İlişkin Öğretmen ve Müfettiş Görüşleri**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

BACANLI, H. (1999), **Duyuşsal Davranış Eğitimi**, 2. Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

BACANLI, H. (2002), **Gelişim ve Öğrenme**, 5. Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

BEYAZITOĞLU, E. N., (1991), **İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Öngörülen Kavramların Kazandırılma Düzeyi**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- BLOOM, B.S.,(1979), **İnsanın Nitelikleri ve Okulda Öğrenme**, Çeviren: Durmuş Ali Özçelik, 1. Baskı, Ankara: Millî Eğitim Basımevi.
- BÜYÜKKARAGÖZ, S. (1997), **Program Geliştirme “Kaynak Metinler”**. 2. Baskı, Konya: Öz Eğitim Basın Yayın Dağıtım.
- CORRELL, J.(1992), **The Discovery of Personal Meaning** : Affective Factors in Learning. Paper Presented at the Annual Meeting of the Mid-South Educational Research Association.
- ÇAĞLAR, A., (1992), **İlkokul 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretimi Programları Üzerine Bazı Görüşler**, Eğitim Bilimleri Dergisi, M.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, S. 4, s. 15-25, İstanbul.
- ÇAKIR Ö. S. ve TUĞBA Ş. ve B. Ş., (2000), **İlköğretim 6. Sınıf Fen Bilgisi Dersine İlişkin Bazı Değişkenlerin Öğrencilerin Duyuşsal Özelliklerini Açıklama Gücü**, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, S. 19, s. 43 – 49, Ankara.
- DEMİREL, Ö., (2003), **Eğitim Sözlüğü**, 2. Baskı, Ankara: Pegem A Yayıncılık
- DİRİK, Z. (1995), **Bazı Duyuşsal Giriş Özelliklerinin Başarıya Etkisi**, Ankara.
- ERDEN, M. ve AKMAN, Y. (1998), **Gelişim, Öğrenme, Öğretme – Eğitim Psikolojisi**, 7. Baskı, Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- ERDEN, M. (1996), **Sosyal Bilgiler Öğretimi**, 6. Baskı, Ankara: Alkım Yayınevi.
- ERGÜN, M., (1997), **Atatürk Devri Türk Eğitimi**, Ankara: Minpa Matbaası.

- ERTÜRK, S. (1991), **Eğitimde “Program” Geliştirme**, Ankara: Meteksan Yayınları.
- FİDAN, N.,ERDEN M., (1992), **Eğitime Giriş**, İkinci Baskı, Ankara: Feryal Matbaacılık.
- GÜVENDİ, M. (1998), **Bilişsel Giriş Davranışları ile Akademik Başarı Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma**, Selçuk Üniversitesi VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Kitabı, C. I, s. 163 – 170, Konya.
- JAMES, L. B. ve DEMİRTAŞ, A., (1996), **İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi (Kaynak Üniteler)**, Ankara: YÖK/Dünya Bankası Millî Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi.
- KABADAYI, A. (2001), **Bilişsel Öğrenme Biçimleri ve Öğrenci Merkezli Bir Yabancı Dil Öğretim Modeli Önerisi**, Dil Dergisi, S. 104, s. 30 – 51, Ankara.
- KAPTAN, F. ve KORKMAZ, H., (2001), **İlköğretim Fen Öğretmenlerinin Bilişsel Yeterlilik Düzeylerinin Sınıf İçi Performans Düzeylerine Etkisi**, Eğitim ve Bilim, C. 26, S. 121, s. 24 – 31, Ankara.
- KİLİ, S. – GÖZÜBÜYÜK, A.Ş., (1985), **Türk Anayasa Metinleri**, Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- KÖSTÜKLÜ, N., (1998), **Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi**, Konya: Kuzucular Ofset.
- KURNAZ, A. (2002), **İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin Duyuşsal ve Bilişsel Giriş Davranışlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.

MENTİŞ, A., (1991), **İlköğretim I. Aşama Sosyal Bilgiler Dersi Duyuşsal Amaçlarının Gerçekleşme Düzeyinin Bazı Değişkenler açısından Değerlendirilmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

NAS, R. (2000), **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**, 1. Baskı, Bursa: Ezgi Kitabevi.

NEISSER, U. (1967)., **Cognitive Psychology**, Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall

ÖZÇELİK, D. A. (1992), **Ölçme ve Değerlendirme**, Ankara: ÖSYM Yayınları 8.

ÖZGÜL, İ. ve UÇAN, A., (1998), **Eğitim Fakülteleri Sınıf Öğretmenliği Bölümleri Öğrencilerinin Müzik 1 Dersine Bilişsel Giriş Düzeyleri**, G. Ü. Kastamonu Eğitim Dergisi, S. 4, s. 93 – 99, Kastamonu.

ÖZGÜL, İ., (2000), **Eğitim Fakülteleri Sınıf Öğretmenliği Programı Öğrencilerinin Müzik 1 – 2 Derslerine İlişkin Duyuşsal Özelliklerinin – Tutumlarının Değerlendirilmesi**, G. Ü. Kastamonu Eğitim Dergisi, C. 8, s. 79 – 88, Kastamonu.

ÖZDEN, Y., (1999), **Öğrenme ve Öğretme**, Üçüncü Baskı, Ankara: Pegem Yayıncılık.

PAYKOÇ, F., (1995), **“Okul Öğrenmelerinde Duyuşsal Alanın Önemi”**, TED Ankara Koleji Vakfı Genel Müdürlüğü, 23-27 Ocak Antalya Semineri Bildirileri.

- PİRİNÇDANE, M., (1997), **İlköğretim I. Kademe Sosyal Bilgiler Programının Değerlendirmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- SAVAŞ, B. ve ÜNÜVAR, P., (1999), **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**, İlköğretimde Etkili Öğretme ve Öğrenme Öğretmen El Kitabı (Modül 8), Budur: MEB. Yayınları
- SENEMOĞLU, N., (1998), **Gelişim – Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya**, Ankara: Gazi Kitabevi.
- SÖNMEZ, V., (1994), **Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı**, Ankara: Pegem Yayınları-12.
- SÖNMEZ, V., (1998), **Sosyal Bilgiler Öğretimi**, 2. Baskı, Ankara: Anı Yayıncılık.
- ÜLGEN, G., (1992), **Öğretmenler İçin Piaget İlkeleri**, Ankara: Lazer Ofset Matbaacılık.
- ÜLGEN, G., (1997), **Eğitim Psikolojisi**, 3. baskı, İstanbul: Alkım Yayınevi
- ÜSTÜN, E. ve AKMAN, B., (1999), **Farklı Sosyo – Ekonomik Kökenli 6 Yaş Grubu Çocukların İlkokula Hazırlık Düzeylerinin Bir Değerlendirmesi**, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- ÜSTÜNDAĞ, T., (1999), **Duyusal Zeka – Duyuşsal Özellikler ve Yaratıcı Drama**, Dil Dergisi, S. 75, s. 18 – 23, Ankara.
- YAMAN, R., (1999), **Türkiye Cumhuriyeti'nde İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminin Evrimi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.

YASUTAKE, D. and BRYAN T.(1995), **The influence of Induced Positive Affect. On Middle School Children with and without Learning Disabilities** **Learning Disabilities Research and Practice**, Vol: 10, N:1, p38-45, Win.

YEŞİL, R., (1996), **Sosyal Bilgiler Programının Niteliği**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

YEŞİLKAYALI, E. (1996), **İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Problem Çözme Yönteminin Öğrencilerin Okul Başarıları ve Duyuşsal Özellikleri Üzerindeki Etkisi**, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

YILMAZ, D., (2002), **Üniversiteler İçin Vatandaşlık Bilgisi**, 2. Baskı, Konya: Çizgi Kitabevi.

YILMAZ, H., (1999), **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme**, Konya: Mikro Yayınları.